

TELEMARK
BOTANISKE
FORENING

ÅRSRAPPORT 1987

INNHold.

ÅRSBERETNING. 1987.....	s. I-II
Årsmøtet 1986.....	s. 1
Plantegeografi i Telemark.....	s. 3
Langøya.....	s. 5
Makaronesia.....	s. 6
Lifjell.....	s.12
Gotlandskveld.....	s.15
Ölands natur og miljø.....	s.16
Tur til Blindern og Tøyen.....	s.18
Blåveisblomstringsturen.....	s.21
Bjønnes i Bergsbygda.....	s.22
Homborsundturen.....	s.23
Åsterud og Skifjell.....	s.25
Langøyaturen.....	s.25
Luksefjellturen.....	s.26
Sommerekskursjonen til Gotland.....	s.27
Starrture i Grenland.....	s.35
Seinsommerturen til Skåtøy.....	s.37
Søk etter huldreblomst.....	s.38
Adventivfloraen.....	s.39
Flåbygd i Nome.....	s.40
Soppturen til Lanner.....	s.40
Gjennom Sør-Norges fjellskoger.....	s.41
Jeg velger meg.....	s.42

ÅRSMØTET 1986

Årsmøtet 1986 var lagt til fredag 14. november, og som vanlig var stedet Cort Adeler kro i Brveik.

De vanlige årsmøtesakene gikk raskt og greit unna. Under posten "innkomne forslag" ble det vedtatt at styret skulle få fullmakt til å arbeide med spørsmålet om tilslutning til Norsk Botanisk Forening, og at neste årsmøte skulle få avgjøre saken.

Ledelsen luftet også tanken om å holde noen møter i Vestfold i framtida.

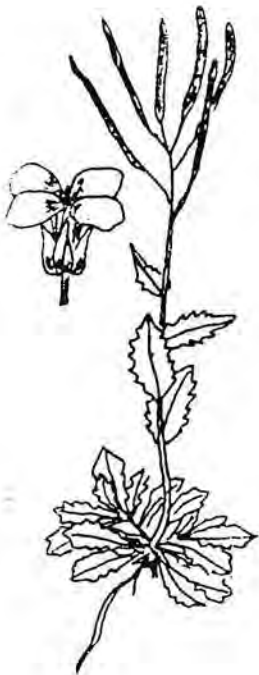
Det var etter styrets mening heller ingen grunn til å forhøye kontingenten for 1987.

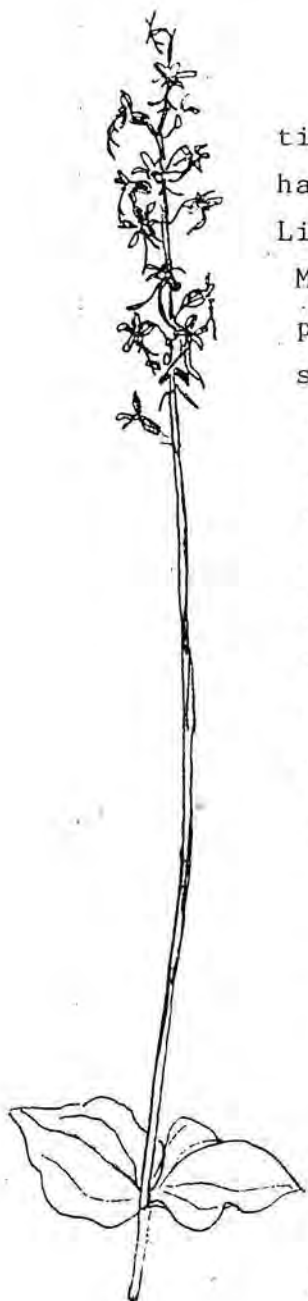
Ved valget ble det ingen endringer i styrets sammensetning, og heller ingen endring i valgkomitéen. Det bør nevnes at lederen lot seg gjenvelge under forutsetning av å få mer hjelp til tur- og møteledelse og andre gjøremål neste år.

Styrets sammensetning ble da slik:

Leder: Roger Halvorsen
 kasserer: Bjørn Lervik
 styremedlem: Liv Schiemann
 -" : Karl S. Eriksen
 Flora-atlas: Kjell Thowsen
 Valgkomité : Jan Erik Tangen
 Øyvind Skauli
 Leena Thorbergson

Etter at lederen var blitt overrakt en velfortjent blomst, anmodet han om å få stoff til Listera. Ordet ble så gitt til Inger Nordal fra Botanisk institutt på Blindern. Hun arbeider med afrikanske liljer som spesialfelt og var tydeligvis glødende engasjert i arbeidet. Hennes begeistring smittet over på tilhørerne. Den ene liljeskjønnheten etter den andre ble åpenbart for oss. Det er mange orkidéer på bildene vi vanligvis omgås, og denne konsentrasjonen omkring liljer var en fin avveksling. Inger Nordal har vært i Afrika åtte ganger. Ungene har vært med fire av gangene og har fått malaria der nede. Hun arbeidet i Øst-Afrika i et område som inkluderte Kenya, Uganda og Tanzania. Afrika befant seg botanisk sett på slutten av Linnés

tid. Det sørgelige er at man vet ikke engang hva man har før floraen kan være borte p.g.a. forørkningen. Liljenes vekstmønster er svært godt tilpasset savannen. Med tørke opp til 9-10 måneder i året passer det ypperlig med en løk som tålmodig finner seg i dette, for så å eksplodere i blomst og frukt når den endelig får vann. Det var da også et utall av liljearter på savannen. De aller fleste var giftige, og dette var helt nødvendig for å overleve sultne planteetere. Noen var sogar brukt som pilgift av innfødte.

En art var beskrevet 35 ganger under 35 forskjellige navn, og dette viser hvilke kaotiske tilstander som råder i afrikansk botanikk. Inger Nordal hadde da også beskrevet flere arter for første gang og gitt dem navn. I arbeidet med å rydde opp i slektskapsforholdet mellom liljene, brakte hun dem til Norge og dyrket dem her for studier og kryssingsforsøk. Elektronmikroskopi av frøskallstrukturen var en ny og viktig karakter. Noen sære (hennes eget uttrykk) liljer greide seg også i regnskogen, og i Kamerun vokste til og med en art ute i elvene, *Crinum natans* (= som kan svømme).

Inger Nordal nevnte også at det som så ut som kaktus i Afrika, alltid var vortemelk, *Euphorbia*. For å finne felles familier med Norge, måtte man naturlig nok opp i høyden. Vi skulle visstnok ha to arter felles, hvorav den ene var *Arabis alpina*, fjellskrinneblom.

Foreningen var hjertelig velkommen på besøk til de afrikanske liljene i Oslo, og Inger Nordal anbefalte mars som den beste tiden for å se dem.

Det ble et meget interessant foredrag, nydelige bilder og godt framført av en person med stort engasjement.

31 personer var møtt fram på møtet, og snitter og kaffe fikk bein å gå på etter foredraget.

Ellen Krokå

PLANTEGEOGRAFI I TELEMAR 3. DESEMBER 1986

Dessverre møtte bare 17 stykker fram til dette møtet med en av forgrunnsfigurene gjennom mange år innenfor norsk økologisk forskning, professor Eilif Dahl ved Landbrukshøyskolen på Ås. Hans foredrag om plantegeografiske og økologiske problemer i Telemarks flora var preget av et enormt engasjement og en stor innsikt i et stoff som til vanlig ligger utenfor vår egen amatørbotaniske "sfære". Med sikker hånd risset han opp viktige linjer innen plantegeografiens mange ubesvarte spørsmål. Her og der står spørsmålene igjen uten løsning, foreløpig, men ofte har forskerne funnet tilsynelatende fornuftige svar som av og til "ripes litt i lakken" fordi det finnes arter som ikke oppfører seg som de skal i sin utbredelse.

"Botanikeren" ble beskrevet som den "nøyaktige personen" som vil vite hvor plantene "nøyaktig vokser". Han lager prikkkart, og han stiller spørsmålet: "Hvorfor finnes denne arten her?" Svarene er gjerne mangfoldige, men økologiske faktorer er viktige og like- så de historiske faktorene.

Vi fikk forklart begrepet floraelement, og utbredelses- kart over enkelte arter fra de forskjellige floraele- ment ble vist for å underbygge hva som mentes.

Det oseaniske elementet var det første som ble tatt opp, og her ble purpurlyng, *Erica cinera*, nevnt som en ekstremt oseanisk art, mens kristtorn, *Ilex aquifolium*, revebjelle, *Digitalis purpurea*, og klokke- lyng, *Erica tetralix*, var mindre og mindre oseaniske i sitt preg.

Noen arters fravær kan skyldes vintertemperaturen og/eller sommertemperaturen. Kristtorn begrenses både av sommer- og vintertemperaturen. Bøk, *Fagus sylvatica*, følger -4°C -isotermen vinterstid, likeså vintereik, *Quercus petraea*, mens sommer- eik, *Q. robur*, tåler kaldere vintre men foretrek- ker varmere somre. Geitved, *Rhamnus catharti- ca*, liker også høy sommertemperatur. Til det var- mekjære floraelement hører bl.a. misteltein, *Viscum album*, og aksveronika, *Veronica spicata*. Disse to artene krever både varme somre og milde vintre, noe de finner best langs Oslofjorden. Eføy, *Hedera helix*, forlanger den rette kombina-

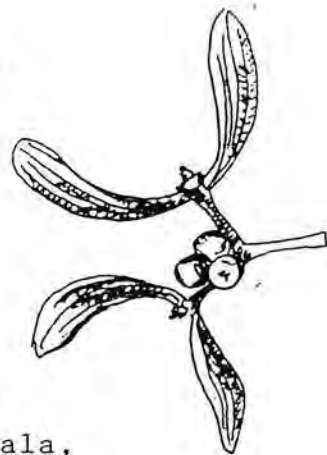

sjonen av tilstrekkelig vinter og sommer. Den må ha riktig god varme om sommeren og milde vintre for blomstring og modning av frukter. Nord for Bergen blir f.esk. sommeren for kald.

Fjellplantene. Når disse dyrkes i lavlandet går de ofte ut, og hypotesen er at de ikke tåler for høye sommertemperaturer. Høyfjellsklokke, *Campanula uniflora*, følger 22°C-isotermen, fjellsyre, *Oxyria digyna*, tåler max 24°C. Reinrose, *Dryas octopetala*, finnes lavt ved sjøen hos oss, men her kan det være kjølig nok sommerstid helt i havkanten. På Vestlandet, hvor det er kjøligere somre, går også fjellplantene til kysten. De fjellplantene som ikke tåler overoppheting, er ofte å finne i nord- og nordøstskråningene.

Sørvestskyere. Eilif Dahl pekte også på at det er en hel del arter som ikke helt lot seg forklare. Bl.a. finnes det en gruppe han kalte "sørvestskyere". Dette er planter som ikke trives ut mot sørvestkysten vår. Gran, *Picea abies*, vil ikke ha over -2°C vinterstid. F.eks. følges ikke gran og reinrose ad. Ved Langesund er det i reinrosebestandene rene furubestander. Gran finnes heller ikke naturlig i Danmark. Dvergbjørk, *Betula nana*, og harerug, *Polygonum viviparum*, er sørvestskyere. De må få tilstrekkelig vinterhvile. Noen sørvestskyere får sin hvile ved forandring av daglengden, andre styres av temperaturen.

Dahl berørte også overganger fra løvskogssonene med dominans av eik og opp til det såkalte høyalpine beltet. I løvskogene finnes sørlige arter som lundhengeaks, *Melica nutans*. Så følger granskogsområdene med sine arter. Her ble det snakk om sørboreale, mellomboreale og nordboreale områder. I det sørboreale området foregår det korndyrking, i det mellomboreale området blir løvtrærne borte. Potet- og grasdyrking preger jordbruket. I de nordboreale områdene finnes det et utstrakt seterbruk. Vegetasjonen har store innslag av vierkratt og høystaudeenger. Dette området strekker seg fra skoggrensa hvor det møter det lavalpine beltet. Så følger mellomalpin og høyalpin sone. I Telemark, særlig i Seljordsområdet, stemmer ikke bildet. Eika går her sammen med grana, d.v.s. at den vanlige skogstypen en burde forvente å finne her, i alle fall ikke oppfører seg som

den skal. Hvorfor eika går så langt inn og så høyt her, vites ikke.

Eilif Dahl kom også inn på slike arter som buskvikke, *Coronilla emurus*, og vadderot, *Phyteuma spicata*. Hvorfor deres utbredelse er som den er, kan man bare gjette på, og her ble det litt diskusjon om temaet.

Mange spørsmål ble det til slutt, og mange betraktninger omkring temaet plantegeografi kom etterhvert fram.

Kveldens foredragsholder oppfylte forventningene og ryktet som en god kåsør, og for den litt spesielt interesserte ble kveldens tema en meget interessant opplevelse.

Roger Halvorsen

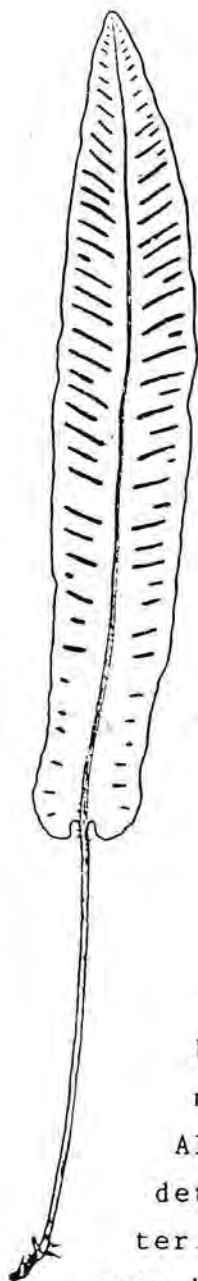
LANGØYA 14 JANUAR 1987

Det ble et godt besøkt møte i Sparebankens lokaler i Langesund. Tema for dagen var Langøya, historikk, flora og framtid. Møtet var åpent for lokalbefolkningen som også møtte mannsterkt fram. Imidlertid savnet en representanter for Langesunds vel. Karl S.Eriksen åpnet med korte glimt fra Langøyas historie med jordbruk og industri, og han viste deretter en bildesamling fra øyas rikholdige flora med reinrose, *Dryas octopetala*, og flueblomst, *Ophrys insectifera*, som de fremste representantene. Dessuten fikk en se litt av "følgene" av ballastskytingen nord for øya rundt århundreskiftet med eksempler på planter innført med ballasten, planter som har funnet seg en ny tilværelse på Langøya.

En del av de botaniske kvaliteter og særegenheter er truet av gjengroing og forbusking. Roger Halvorsen og Jan Erik Tangen belyste dette problemet med en lysbildeserie og kommentarveksling for å få igang en diskusjon om problemet og hva som kan gjøres for å redde de truede områdene og artene. Noen særlig diskusjon ble det ikke, men som en direkte følge av dette møtet, var Roger og Jan Erik seinere på våren sammen med Sigmund Tvermyr fra fylkets miljøvernnavdeling, Langøya vel og representanter for kommunen på en befaring på Lanøya.

Karl Sigurd Eriksen

MAKARONESIA 29. JANUAR 1987

Professor Per Sunding fra Botanisk museum i Oslo ga oss med interessante lysbilder et svært fint inntrykk av floraen på Azorene, Madeira, Kanariøyene og Kapp Verde-øyene. Typisk for disse øyene, som ligger mellom 38. og 14. nordlige breddegrad, er de bratte økologiske gradientene fra kysten og opp til fjelltoppene. De tre førstnevnte øygruppene er utsatt for de nordøstlige passatvindene. Det er stor variasjon i vegetasjonen fra nordvendte til sørvendte fjellsider. Sunding framhevet spesielt forskjellene i floraen på de ulike øyene utenfor turistmålene og turiststedene. Hvem kjente egentlig til begrepet "Makaronesia" på forhånd? Det er et navn som ikke står på kartet. Det er ikke noe geografisk navn, men en biologisk betegnelse for det store øyområdet pluss noe av Afrikas vestkyst. Den opprinnelige vegetasjonen er spesielt interessant, men i tillegg kommer mange innførte arter i parkanlegg og i hager. På grunn av disse artene får en vanlig turist kanskje et galt inntrykk av floraen i området.

Øyene er ca. 60 - 70 mill. år gamle. De består av vulkanske bergarter, og jorden er meget fruktbar. Likevel er vann en mangelfaktor mange steder, men dette gjelder ikke for Azorene.

Alderen og den isolerte beliggenheten er forklaringen på at det her finnes så mange endemiske arter og noen endemiske slekter. Sett fra et naturvernsynpunkt er det viktig å være klar over konflikten mellom masseturismen, jordbruket og naturvernet.

Terrassene i fjellskråningene er en viktig del av kulturlandskapet. Det dyrkes bl.a. tomater og bananer i stor stil.

Sunding begynte med Azorene. Det er registrert 850 plantearter.

Fem prosent av dem er endemiske. Artsepitetet til disse er ofte "azorica". Floraen på Azorene er beslektet med middelhavsfloraen.

Her følger noe arter, både innførte og opprinnelige:

Acapantus = afrikaliljen og kinesisk hortensia = *Hydrangea macrophylla*, som begge trives utmerket langs veiene, krypsoleie på engene som i Vesteuropa, *Centaureum scilloides* med hvite blomster og den endemiske *Vaccinium cylindraceum*, en 2-3 meter høy blåbærplante med spiselige bær, *Daboesia azorica* minner om vår hjemlige blålyng. Azalea-arter, som man kan se mange steder, er plantet, men nå naturalisert på bekostning av viltvoksende arter.

Siden fuktigheten i form av duskregn, småregn eller tåke setter

preg på landet og vegetasjonen, er det ikke rart at det finnes mange mose- og bregnearter, f.eks. av torvmoser, kongsbregne og hjortetunge er vanlige arter. Over 300-400 meter i nordvendte fjellpartier vokser en frodig skog med eviggrønne løvtrær der Lauraceae (laurbær) dominerer med mange arter, f.eks. *Laurus azorica*, endemisk for Makaronesia. De har tykke, læraktige blad og kan brukes som krydder. Den meget verneverdige laurbærskogen er sjelden i dag. Den ble og blir fortsatt fjernet mange steder på grunn av det gode trevirket og for å gi "bedre" skog. Til nyplanting i dag brukes ofte Pinusarter og forskjellige Eucalyptus-arter. De sistnevnte er preget av høy produksjon på kort sikt, men trærne trenger mye vann, og jorda utarmes etterhvert.

På tørrere steder noe lenger opp finner en den såkalte lyngskogen med bl.a. *Erica azorica* og *Erica arborea* med 4-5 m høye trær. Denne skogen er opprinnelig meget artsrik. Selv om området fremdeles er skogkledd, er det i dag botanisk sett nok så kjedelig fordi menneskene har plantet den hurtigvoksende japanceder, *Cryptomeria japonica*, inn.

Så forflyttet vi oss til MADEIRA som ligger på høyde med Marokko. Også dette området ligger i passatbeltet og får mye regn. Det er liten forskjell på sommer- og vintertemperaturene. Madeira er preget av et vilt og variert landskap. Dype, botanisk sett meget interessante kløfter finnes spesielt i den nordlige delen. På de stupbratte bergveggene, noen steder 600 meter høye, finner en tilholdsstedene for mange endemitter. Botanikere har vært på Madeira i 150 år, men fremdeles er det mye å utforske.

Av Madeiras ca. 1200 arter er 120 endemiske. Mange av disse har fått artsepitetet "maderensis".

En typisk vekstform viser Sonchusslekten som opptrer buskformet og med store bladrosetter i greinspissene.

Bergknappfamilien med slekten *Aeonium* (= den eviglevende) er rikelig representert. Det er oftest ca. 1 meter høye planter med mange blomster og tykke saftfylte blad i rosett. *A. undulatum* kan bli to meter eller mer.

I lavere strøk, i kystsonen, finnes store busker av *Euphorbia*

piscatoria og av kuleblomstslekta *Globularia salicina* med pene blå blomster. *Echium nervosum* er en ca. meterhøy ormehodeart med otrolig mange blå blomsterstander. Den endemiske *Scilla maderensis* har også blå blomster, men den vokser på mer skyggefulle steder. *Oxalis purpurea*, en gjøkesyreart fra Sør-Afrika, er naturalisert og trives godt.

På veien oppover fjellssidene er det vanskelig å ta seg fram p.g.a. en nokså høy undervegetasjon av bl.a. bjørnebærarter. Lettest går man langs vanningskanalene, de såkalte levadaene. Disse fører vannet fra de nedbørsrike fjellområdene ned til jordbruksområdene, Fuktigheten stiger med høyden.

Et belte rundt fjellene mellom ca. 700 og 1200 meter på sydsiden og mellom 300 og 1300 meter på nordsiden kalles gjerne for tåke-sonen. Den er preget av skog som trives med mye tåke og duskregn hele tiden. Den er tilpasset en høy luftfuktighet. Det vokser laurbærskog i nordvendte strøk med treet *Laurus azorica*. Også på Madeira er den godt representert. I undervegetasjonen lever en 3 - 4 meter høy plante med gode bær. Det er den endemiske *Vaccinium maderensis*. Vi fikk også se eksempler på den rike epifyttvegetasjonen av moser, lav, bregner og høere planter. Skogen er nærmest en temperert regnskog. På *Laurus*bladene finnes epifylle levermoser. Dette fenomenet er ellers bare kjent fra tropeskogene og Azorene. Men dessverre, på grunn av hogst og nyplanting står bare noen, nå høyst verneverdige, rester igjen.

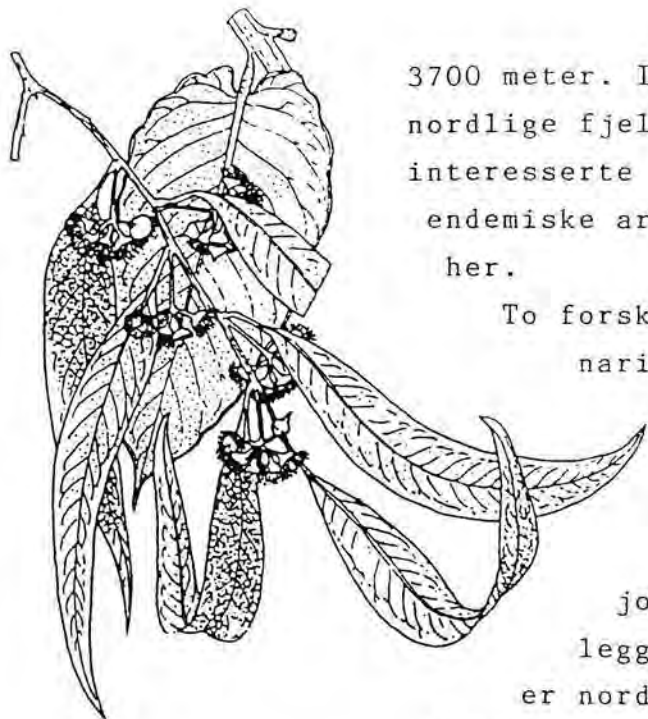
Området ovenfor de nevnte grensene, opp til ca. 1500 meter, er preget av busk- eller treaktige lyngplanter og av gress.

Trelyngen som vokser også noe mer spredt i laurbærskogen, går meget langt opp i høyden. Den blir skogsdannende der det er nok fuktighet og tåke. Skogen er opprinnelig en av *Erica arborea* dominert skog.

Frost og snø er vel årsaken til at de typiske løvtrærne fra tåke-sonen ikke trives lenger opp i høyden. På Nord-Madeira kan vi komme opp i høyfjellsonen med snø, frost og kulde. Området er påvirket av beiting, til dels overbeiting på geitene, og erosjonsproblemene blir mer og mer alvorlige.

KANARIØYENE ligger utenfor Nord-Afrika, men politisk hører de til Spania. De tre andre områdene av Makaronesia er underlagt Portugal.

Lanzarote og Fuerteventura i øst er de to mer ørkenpregede øyene, men med mye sol! Tenerife og Gran Canaria i vest kan kalles fjelløyer. Største høyde på Gran Canaria ca. 2000 meter, på Tenerife ca.

3700 meter. Igjen er det spesielt de frodige nordlige fjellsidene som botanikerne er særlig interesserte i. På Kanariøyene finnes ca. 500 endemiske arter, halvparten av alle kjente arter her.

To forskernavn blir gjerne knyttet til Kanariøyene. Det er Alexander von Humboldt som rundt 1800 besøkte Tenerife på sin seks år lange lange verdensreise. Han kalte øya for "det vakreste stedet på jorda". Han regnes forøvrig som grunnleggeren av plantegeografien. Den andre er nordmannen Christen Smith, professor i botanikk, som besøkte øyene i 1815. I denne sammenhengen bør det nevnes at i et av veksthusene på Tøyen står et eksemplar av den endemiske daddelpalmen *Phoenix canariensis* som i sin tid ble sådd av frø som Chr. Smith sendte hjem i 1815.

Vegetasjonen på Kanariøyene forandrer seg fra halvørken ved kysten til temperert regnskog bare 15 km inn på øyene. Strandsonen som ligger under tåkebeltet er tørkepreget. Her kan man finne *Limonium*-arter med kraftige lilla blomster eller *Euphorbia aphylla* som er bladløs. Noe lenger innover i landet vokser *Opuntia* som er innført fra Amerika. Den har forvillet seg og på mange steder er den nå en alvorlig konkurrent til de opprinnelige artene. Karakteristiske kaktusliknende arter med melkesaft tilhører vortemelkfamilien, *Euphorbiaceae*. Kaktus i Amerika og *Euphorbia* i dette området er eksempler på såkalt konvergent evolusjon). Det 2 - 3 meter høye kanarivortemelkkrattet, *E. canariensis*, kan være veldig vanskelig å passere.

Andre sukkulenter hører med til svalerotfamilien, *Asclepiadaceae*, f.eks. *Corephegia fusca* som har grågrønne, bladløse stengler, men med mye klorofyll for fotosyntesen under barken. Blomsten er en felleblomst, kun til bestøvning og uten noe å spise for insekter. Slekten *Aeonium* i bergknappfamilien er meget variert. Hver øy har sine arter av slekten, og de har alle en meget lokal utbredelse. *A. urbicum* f.eks. har funnet sin økologiske nisje på hus-tak i landsbyene. Det finnes 40 arter i alt av *Aeonium*, og av disse er 38 arter funnet i Makaronesia og hele 33 på Kanariøyene. (Tallangivelsene i litteraturen kan variere en del!)

Slekten *Echium* omfatter mange arter med utrolig variasjon. De fleste er busker, og bare noen få er urter. Typisk for denne slekten er den såkalte kandelaberformen, ofte forgreinet fra bunnen av og med rosett i enden av greinene.

Mest berømt er drageblodtreet, *Dracaena draco*, på Tenerife i byen Icod. Treet skal være ca. 800 år gammelt. *Dracaena* hører til agavefamilien. Denne har nakne greiner med bladrosetter i spissene. Stammen til denne enfrøbladede planten er uten år-ringer, og alderen som er nevnt, kan derfor gjerne være ukorrekt. Navnet sitt har den vel fått p.g.a. den røde melkesaften. Der arten finnes, er den plantet. Det blir sagt at den finnes viltvoksende i utilgjengelige strøk i fuktige, bratte fjellsideer.

Øygruppas nasjonalplante er den praktfulle og viltvoksende lianen *Canaria canariensis* som tilhører klokkefamilien. Den har enorme mengder av 4 cm lange, hengende klokker av en orange-rødgul farge. Den har sin nærmeste slektning i Øst-Afrika.

Laurbærskogen og *Erica*-sonen finnes også her i de fuktige nordlige områdene i tåkesonen. Bare rester av denne typiske løvskogen er igjen, ca 2 % på Gran Canaria. Over skygrensen, men under høyfjellsonen, har vi den såkalte barskogssonen som går i et belte rundt hele øya. Store skoger av furuarten *Pinus canariensis* vokser i fjellskråningene. Et kjennetegn er de opp til 30 cm lange nålene og de store konglene. Den ble beskrevet av Christen Smith. Denne arten er tørketålende, men i den sonen dannes det nesten daglig tåke som kondenserer på nålene til furua. Vannet renner så av og ned på bakken, og dermed er vannforsyningen sikret. Denne sonen er også meget viktig for hele vannbalansen på Kanariøyene.

Enda høyere oppe finner vi skoggrensen som her er satt av tørken. En har begynt å plante furu inn over den naturlige tregrensen (ca. 2200 m). I Teideområdet på Tenerife ligger den gjennomsnittlige fuktigheten på 18 %. Det forekommer ofte kulde, og om dagen er det meget varmt. Her vokser ikke mye, men Teidefiolen, *Viola cheiranthifolia*,

med grålodne blad, trives her.

Fra ca. 3200 meter til den 3700 meter høye snøkledte toppen av vulkanen Teide er det bare noen kryptogamer som klarer seg i den kalde fjellørkenen.

KAPP VERDE-ØYENE som ligger på den 14. breddegraden og altså sør for vendekretsen, er ikke fuktighetspreget. De består tvert om av ørkenøyer. De ligger i utkanten av Sahelområdet. Noen steder faller nedbøren bare hvert 7. - 8. år. Jorda er rødfarget mange steder, f.eks. ved flyplassen.

Menneskene er av afrikansk opprinnelse. De fleste driver med jordbruk. De snakker en portugisisk-afrikansk dialekt.

Halofyttvegetasjonen er grønn hele året. Den tåler tørken godt. *Sesuvium portulacastrum* i middagblomstfamilien er en halofytt i strandsonen. Noe lenger innover i landet vokser *Calotropis procera*, en tropisk afrikansk plante med ballongformede frukter. En annen merkelig plante er *Sarcostemma daltonii* som ser ut som et langt tau, gjerne 7 - 8 meter langt, men når den blomstrer, viser det seg at den tilhører svalerotfamilien.

For botanikere blir det mer interessant noe lenger oppe der det er mer vann. Nordsiden av fjellene får mer fuktighet, og i tåkebeltet vokser mange av de samme artene eller slektene som på Kanariøyene. Men også her finner vi mange endemitter.

Disse plantene fikk vi se bilder av: *Campanula jacobaea* med lilla blomster; *Lantana camra*, vandrersblomsten som er innført fra Vest-India. Denne subtropiske planten har blitt til en plage overalt, men fine blomster har den! I fjellssidene vokser det en plante fra kurvplantefamilien, *Asteraceae*. Den heter *Bubunium smithii*. Legg merke til artsnavnet!

Høyest opp, i 2800 meter, finnes ikke noen vegetasjon lenger. Det er ikke lenge siden vulkanen hadde utbrudd.

Foredraget vakte stor begeistring og sikkert et ønske hos alle de over 30 tilhørerne om få se, eventuelt se igjen, området. Per Sunding fikk mange spørsmål som han svarte beredvillig på. Sikkert er det i alle fall at den gode professoren avslørte seg som en foredragsholder som viste å legge fram et stoff han virkelig har oversikt over.

Liv Schiemann

LIFJELL 18. FEBRUAR 1987

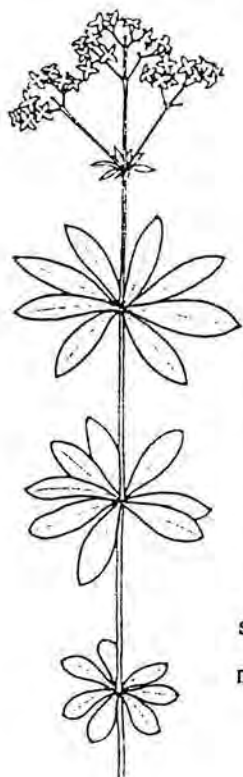

Egil Bendiksen fra Botanisk museum karakteriserte Lifjellplatået som et fattig plantefjell på sitt beste. I løpet av kvelden brukte han tid til å vise dette gjennom et meget godt foredrag som ledsaget en fin samling av bildeinntrykk fra denne delen av Telemark.

Egil Bendiksen har, sammen med Rune Halvorsen, foretatt vegetasjonsmessige undersøkelser rundt Målefjell i Grunningsdalen. Området består av høyereliggende bar- og fjellbjørkeskog beliggende på kvartsittomdannet sandstein som er presset sammen. Dette gir en svært fattig vegetasjon siden grunnen er nesten tom for plantenæringsstoffer. På sørsida av Lifjell finnes det likevel steder med amfibolitt, noe som gir rikere plantevekst. Lagene av sandstein og kvartsitt er snudd på kant, og her og der ser landskapet ut som en blokkmark, nærmest en slags steinørken, med en og annen grønn lunge inn imellom. Store områder er farget av kartlav.

Før Bendiksen tok oss med opp i dette vi trodde var et fattigslig og uspennende botanisk område, fikk vi en kavalkade av hva sørskrånningene på Lifjell kan by oss. Her finnes mengder av sørlige og sørøstlige varmekjære arter som er mer avhengige av høye sommertemperaturer enn de er påvirket av lave vintertemperaturer. Av utvalget kan nevnes:

Blåmunke (*Jasione montana*), åkermåne (*Agrimonia eupatoria*), myske (*Galium odoratum*), svarterteknapp (*Lathyrus niger*), filtkongslys (*Verbascum thapsus*), rødkjeks (*Torilis japonica*), sanikel (*Sanicula europaea*), kransmynte (*Satureja vulgaris*), smørbukk (*Sedum maximum*), junkerbregne (*Polystichum braunii*), kjempesvingel (*Festuca gigantea*) og hjertegras (*Briza media*). Av andre mindre krevende arter nevnes moskusurt (*Adoxa moschatellina*), vårskrinneblom (*Arabidopsis thaliana*), maurarve (*Moerhingia trinervis*), krossved (*Viburnum opulus*) og breiflangre (*Epipactis helleborine*). Typisk sørøstlige arter i litt videre forstand var fagerklokke (*Campanula persicifolia*), søstermarihand (*Dactylorhiza sambucina*), stjernetistel (*Car-*

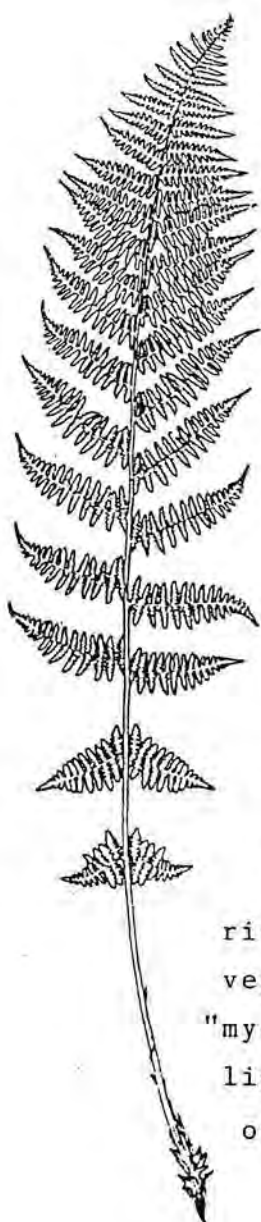
lina vulgaris), strengt sørøstlig, bergmynte (*Origanum vulgare*), lakrismjelt (*Astragalus glychophyllus*), skogflatbelg (*Lathyrus sylvestris*), stavklokke (*Campanula cervicaria*), tannrot (*Dentaria bulbifera*), blåveis (*Hepatica nobilis*) og vaniljerot (*Monotropa hypopitys*).

Også bråtestorkenebb (*Geranium bohemicum*) er notert herfra. Dette er en art som er litt avhengig av høyere temperaturer for å spire.

Vi "forlot" liene i sør og dro til Grunningsdalen, en mils vei fra Seljord. Skogen her oppe er upåvirket av skogsdrift. Strengmyrene var spesielle og fint utformet. Solifluksjonen eller jordflytningen sto igjen som tuemønstre i jordoverflata. Dette oppstår ved at det øverste jordlaget tiner opp og flyter nedover oppe på telelaget under når jorda blir mett og tung av vann.

Vi fikk nå fint demonstrert de såkalte økologiske gradientene idet Bendiksen parallelt brukte lysbilder og transparenter som viste dette tydelig. Han startet med den ekstremt tørre lavfurskogen hvor jordsmonnet hadde en podsollprofil. Lavarten kvittkrull (*Cladonia alpestris*) dominerer her. Høyere oppe i denne "serien" fantes det lite vegetasjon, og vi finner her greplyng (*Loiseleuria procumbens*) som ser ut til å tåle det meste. Av lav kan nevnes vindlav, gulskinn (*Cetraria nivalis*) og rabbeskjegg (*Alectoria ochroleuca*) som er et slags skjeggjav på bakken. Den lavalpine sona var nesten uten vegetasjon.

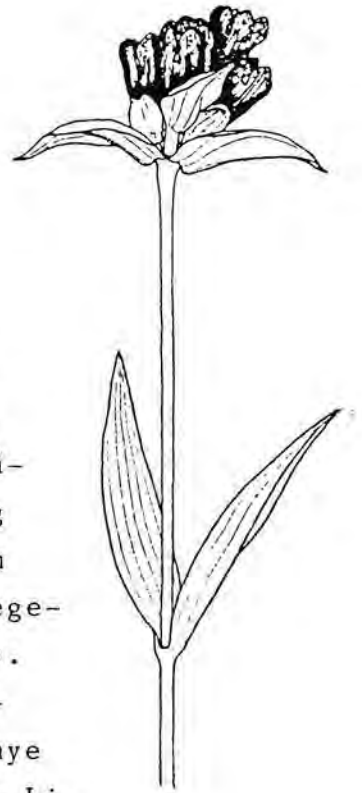
I den middelstørre "serien" fikk vi litt mer lyng i furuskogen. Islandsjav (*Cetraria islandica*) er typisk. Lavarter som snøsyl (*Cladonia ecmocyna*) og rødbeger (*Cladonia coccifera*) finnes. Her ble blåmose (*Leucobryum glaucum*) funnet på ny høydegrense og gikk opp til 1240 m.o.h. Vanligere arter oppover i denne "serien" er rypebær (*Arctostaphylos alpina*). I stedet for røsslyng (*Calluna vulgaris*) dukker fjellkrekling (*Empetrum hermaphroditum*) opp. Lite vegetasjon er det i denne serien også, men det er likevel "mye frodigere". Bjørkeskogen kryper høyere opp, og andre vanlige arter fra lavere nivå finner økologiske nisjer høyt oppe, f.eks. einer.

"Serien" med frisk fuktighet kan også kalles blåbærlynghei. Nederst finnes her blåbærgranskog. Det fuktige Lifjellsområdet byr her på skrubbar (*Cornus suecica*) og bjønnekam (*Blechnum spicant*). Lys skjeggmose (*Orthocaulis floerkii*) finnes her. Grana byttes ut høyere oppe med bjørk (*Betula pubescens*), mens urtene mye blir de samme. Snart får vi også blåbær (*Vaccinium myrtilus*) i blåbærlynghei. Blålyng (*Phyllodoce caerulea*) er vanlig og går høyere. Kråkefotarten fjelljamne (*Lycopodium alpinum*) og blåbær går ut i mellomalpin sone, og vegetasjonen består nå av rabbesivhei (*Juncus trifidus*). Den fuktige "serien" begynner nederst i storbregnegranskog. Denne preges av rikt sigevann, ofte med mye næring, mens her i Grunningsdalen og større deler av Lifjell ellers er et unntak. Her finnes bl.a. en oseanisk mose, kystjammemose (*Plagiothecium undulatum*) og skogburkne (*Athyrium filix-femina*) som avgir et kvelende bregnestrø. Myskegras (*Milium effusum*) kan dukke opp. Likeså finnes det søterot (*Gentiana purpurea*) med liljeaktige blad, i mengder fra øverste delen av granskogssona. Den var i sin tid en viktig eksportartikkel innen medisinen fra Norge, Den beites av sau selv om bladene er ganske beiske. I dette området ble det også funnet en liten "oase" av gråor (*Alnus incana*), mjødukt (*Filipendula ulmaria*) og skogstorke-nebb (*Geranium sylvaticum*). Høyere oppe gikk skogen over i bregnebjørkeskog med bl.a. fjellburkne (*Athyrium distentifolium*), turt (*Lactuca alpina*) og kvitsoleie (*Ranunculus platanifolius*) på bedre enger.

Ovenfor dette finnes bregnelier med følge av søterot i snøleiene. På de høyeste fuktige stedene vokser det så musøre (*Salix herbacea*).

Det finnes mye myrer på Lifjell. På hellende terreng finnes bakkemyrer. På myrene går flekkmarihand (*Dactylorhiza maculata*) og duskmyrull (*Eriophorum angustifolium*) inn. Noen steder er det kildevegetasjon med fint grønne mosearter og noen urter som f.eks. stjernesildre (*Saxifraga stellaris*) og brearve (*Cerastium cerastoides*). Det var i det hele et meget fyldig, oversiktlig og instruktivt foredrag vi fikk overvære denne kvelden. Det var mange bilder som ga oss et godt underlag for stoffet som

ble presentert, og det ble lagt fram på en tiltalende og lett-fattelig måte.

Ca. 30 personer møtte.

Roger Halvorsen

GOTLANDSKVELD 11. MARS 1987

38 medlemmer var møtt fram til "Gotlandskvelden" i Porsgrunn bibliotek for å få med seg noen inntrykk fra den store Østersjøøya. Grethe og Harald Stendalen hadde besøkt øya året før

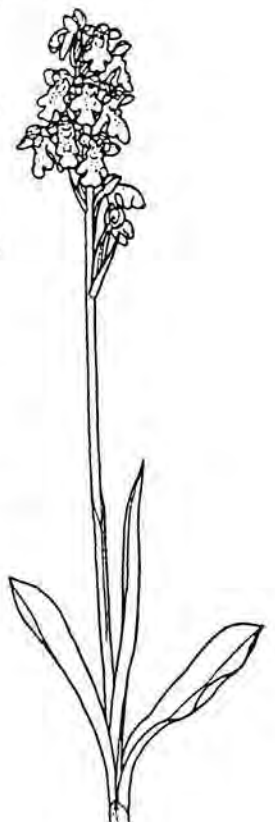
og hadde med seg noen av sine inntrykk i form av en lysbildeserie. Fra Kungälv i Sverige hadde vi takket ja til et gledelig tilbud om lån av en lysbildeserie fra øya, en serie som var tatt av Harry Andersson som også tidligere hadde lånt oss bilder. Tilsammen viste det seg at de to nevnte bildeseriene på en utmerket måte utfylte hverandre. Før en startet på lysbildene ble det også orientert litt om selve turen.

Grethe og Haralds bilder brakte glimt fra den "hagen" Gotland synes å være. Vi kjente igjen reseda og "Blåeld", ormehode, langs veikantene. En snarvisitt innom den "botaniska trädgården" i Visby ble bare oppvarming med gullregn og alunrot. Vi ble vist rødmeende valmueenger før furuskogen, den lave og vindpinte, sto full av rød skogfrue (*Cephalanthera rubra*). Fuglereir (*Neottia nidus-avis*) i varianter, både av størrelse og farge, får våre norske forekomster til å blekne.

Vi fikk se den forunderlige blærerota (*Utricularia* sp.) blomstre, og liten sandlilje (*Anthericum ramosum*) og fjelltettegras (*Pinguicula alpina*) var gamle kjenninger fra henholdsvis Öland og Dovre.

Nordover mot Hall ligger store fredete naturområder. På nord-Gotland finnes bl.a. fine rikmyrer fortsatt. Vi så mer fuglereir, og vi stiftet bekjentskap med flueblomst (*Ophrys insectifera*), nattfiol (*Plantanthera bifolia* og *chlorantha*), smalmarihand (*Dactylorhiza traunsteinerii*) og eng og blodmarihand (*D. incarnata* og *cruenta*).

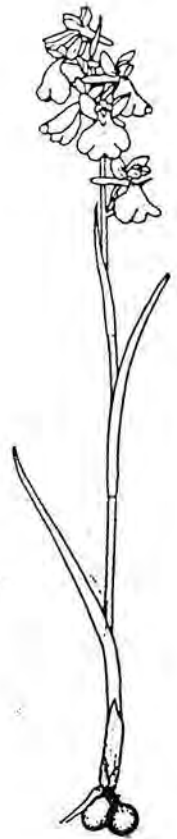
En av Gotlands store botaniske severdigheter er alpe-nøkkel eller gotlandsnøkkel (*Orchis spitzelii* var. *gotlandica*) som rundt St.Hans nesten er avblomstret.

Vi fikk også sammenlikne eng- og skogmarihand (*D. fuchsii*) før vi fikk delta i tranedansen på en av Gotlands gjenlevende myrer. Vi var innom også andre naturområder og fikk med oss den store skogsfrua (*Cephalanthera damasonium*), Johannesnøkler (*Orchis militaris*) og mengder av hvit skogfrue (*C. longifolia*).

Blant bildene fra Harry Andersson fikk vi oppleve Gotland fra en annen side. Blant blomsterbildene var det også bilder fra Visbys ringmur og Galgebacken, gårdsbygninger med tak kledd med ag og strå, naturstemninger fra Fårö, grottene ved Lummerlunda og Högklint. Her var skipssetninger og såkalte raukar, d.v.s. steinformasjoner utvaska av havet. Vi fikk f.eks. se Hoburgsgubben, og det var glimt fra Store Karlsö. Det er imponerende å se hva som er bevart av fornminner på denne øya. Men det ble da blomster her óg, med gotlandsarve (*Arenaria gothica*) og myrmarihand (*Orchis palustris*) som to av godbitene. Myrlilje (*Tofieldia calycantha*) var selvsagt med, og orkidéen salepsrot (*Anacamptis pyramidalis*) var å se. Sikkert er det at det burde være mye å få med seg av inntrykk på turen. Vi skylder takk til Harald og Grethe som foruten bilder også bidro med mange praktiske opplysninger før turen. En spesiell takk også til Harry Andersson for vennligheten og hjelp med bilder og opplysninger som sikkert vil komme godt med når turen starter.

Bjørn Lervik og
Roger Halvorsen

ÖLANDS NATUR OG MILJØ 30. MARS 1987

Det var møtt fram riktig bra med folk i lokalene til Larvik sparebank for å høre Jan Erik Tangen og Roger Halvorsen kåsere over temaet "En vandring gjennom ölandsk natur og miljø", et tema de også har behandlet ved andre anledninger rundt om. Programmet var litt uvanlig på den måten at det ble gjennomført ved å bruke to diasframvisere parallelt, og innimellom ble det også en og annen visestubb.

Turen gikk fra Ölands sørspiss ved fyret Långe Jan og Ottenby fuglestasjon og endte helt nord ved Grankullaviken og fyret Långe Erik. Underveis ble det gjort stopp i de forskjelligste

miljøer for å se på planter, fugler og idyller som ligger strødd langs den langstrakte kalksteinsøya. Fuglelivet er blitt viden kjent både på grunn av de store mengdene av fugl som passerer øya på trekk og det store artsutvalget som observeres hvert år.

Floraen er nesten uten sidestykke i Norden og har et artsutvalg som bare må forbause den mest blaserte botaniker. Her finnes det arter med hovedutbredelse i de forskjelligste deler av Europa. Her er fjellarter, arter fra de russiske steppeområdene, fra alpenes sørskråninger og fra Vest-Europas kystområder. Her finnes arter som er knyttet til de forskjelligste biotoper fra tørr alvarmark til frodige løvskogslunder, fra strandenger til gammel kulturmark. Rammen rundt det hele er et mangeartet og variert totalmiljø som i sterk grad er formet av mennesket og dets aktiviteter.

Dette var første gang TBF har forsøkt å legge møter utenfor Telemark fylke. Når nå Vestfold og Larvik ble valgt, skyldes dette at foreningen har en del medlemmer her, og oppslutningen var så god, også fra folk utenfor foreningen, at et besøk til vårt nabo-fylke absolutt bør gjentas.

Ref.

Foruten møtene som TBF har arrangert, har medlemmene også hatt anledning til å besøke tre møter i haglelagsregi. På Notodden 16. februar og i Seljord 23. april har temaet vært Öland og i Langesund 25. april har det vært arrangert møte med tema "Telemarks flora fra fjord til fjell".

TUR TIL BLINDERN OG TØYEN 25. APRIL 1987

En flokk på 16 stykker dro denne lørdagen til Oslo for å besøke Botanisk institutt på Blindern og Botanisk hage på Tøyen.

På Blindern ble vi tatt imot av Inger Nordal som viste oss rundt og fortalte oss om forskjellige forsøk som gikk for seg på instituttet.

Den såkalte "fytotronen" er en avdeling der man kan akselerere eller bremse den naturlige utviklingen hos en plante. Her kan man f.eks. i løpet av et år la en plante gjennomgå en syklus tilsvarende to år.

Vi fikk se drivhus og veksthus hvor disse prosessene styres. Det var forunderlig i det ene øyeblikket å stå i et rom hvor mørke og lave temperaturer (under 0°C) simulerte vinter for bl.a. skjorbuksurt og rypebunke og i neste øyeblikk, tvers over gangen, få oppleve Christian Brochmanns gul- og hvitblomstrende rublomster midt i en blomstrende "sommer". Det foregikk også projekter for å utrede slekta skjorbuksurt, *Cochlearia*, d.v.s. foreta en artsdefinisjon. Engelsk skjorbuksurt, *C. anglica*, er oppgitt å vokse i Norge. Nå er spørsmålet om den virkelig finnes hos oss. Projektet omkring fjell-

tjæreblom, *Viscaria alpina*, var startet for å se

på såkalte morfologiske forskjeller hos flere vel adskilte bestander. Man hadde til forsøket skaffet materiale fra Canada, Grønland, Norge

og Öland. Av eksemplarene vi fikk se, kunne

vi amatører også se at det var påtagelige

forskjeller mellom de forskjellige popula-

sjonene. Ved siden av dette skulle man fore-

ta en analyse for å se om det var forskjeller

i enzymene i plantene. Håpet var at man med

tiden kunne yte et bidrag til teorien som i

plantegeografien har fått navnet overvintrings-

teorien. Det siste vekstforsøket vi fikk se,

var et som foregikk med rypebunke, *Vahlodea*

atropurpurea, og siktemålet var omtrent som

for fjelltjæreblom. Det er underlig å se

denne arten i potter med frodige tuer. I

fjellet finner vi arten som småvokste

eksemplarer med tynne og lavvokste strå.

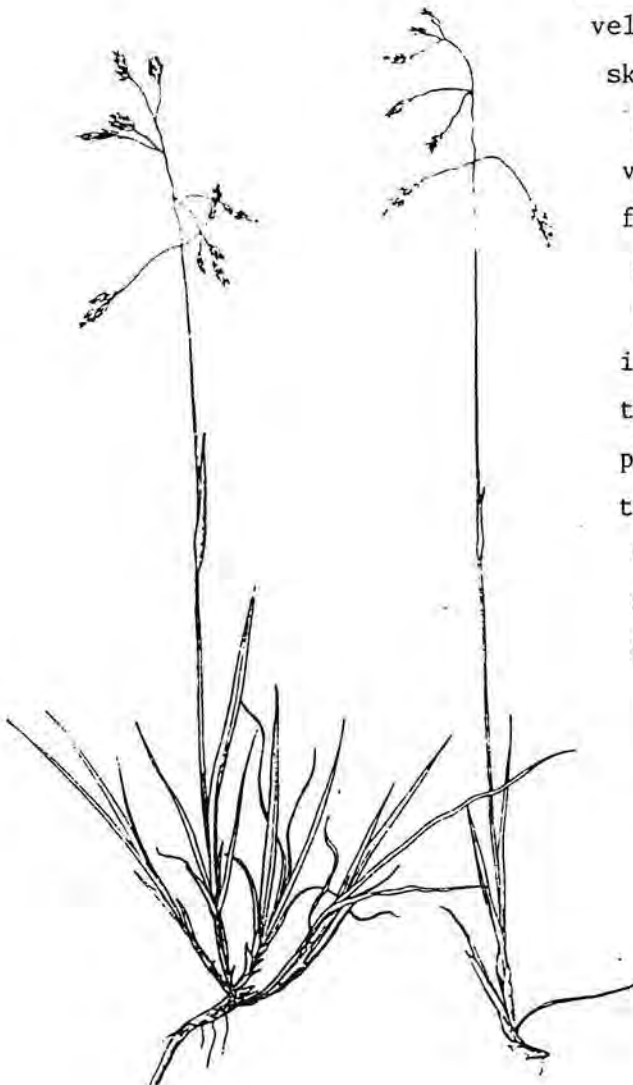
Kontrasten inn i tropisk avdeling var stor.

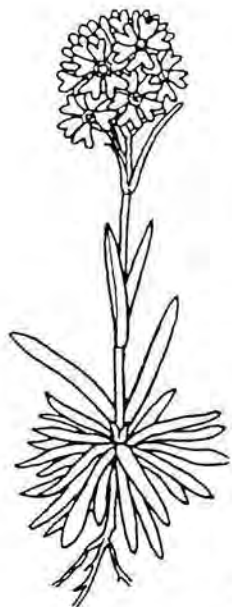
Følsom mimosa, *Mimosa pudica*, var en for-

underlig opplevelse der plantens blader

liksom falt sammen ved berøring. Ellers

fikk vi oppleve kaffeplanter, oleander og

papyrus. Inger Nordal kunne fortelle at oleander er brukt til abortmiddel. Hennes samling av liljer var for en legmann imponerende. Finest var kan hende *Crinum*-arten med store hvite klokker i blomst. Men her var andre og trolig mer kjente slekter representert, f.eks. *Ornithogalum* eller fuglestjerne, *Anthericum* eller sandlilje og en gullstjerneliknende art som er blitt kalt *Hopoxis*. En *Allium*-liknende gruppe med rosa blomster kaltes *Tulbagia*. Overgangen mellom artene syntes små, og det må være et svare strev å holde dem fra hverandre.

På Tøyen ble vi møtt av professor Per Sunding som orienterte litt om den botaniske hagen før vi ble vist rundt.

Omvisningen startet i Palmehuset hvor en straks legger merke til den store luftfuktigheten og en egen lukt. Sentralt i huset står den såkalte Christen Smith-palmen, en stor palme av daddeltypen fra Kanariøyene. Vi la ellers merke til bananpalmer, både av vanlig slag og av det slaget som gir manila-hamp, kalt tekstilbanan. Her sto også konglepalmer som ikke er noen egentlig palme, men en primitiv slektning av våre bartrær. Konglepalmen tilhører en eldgammel planteslekt.

I sukkulentrommet var det et stort utvalg av det som på norsk kan kalles saftplanter. Gruppen kan deles i to, de ekte kaktus-artene og andre, f.eks. arter tilhørende vortemelkslekten, *Euphorbia*. Her var det også mye annet å se, slik som en stor svineblom, *Senecio kleinia*, "levende steiner" og *Kalanchoe beharensis* som er en slektning av potteplanta ildtopp.

I vestenden av Palmehuset fikk vi også se en rekke andre arter fra området med middelhavsklima. Her kan nevnes den såkalte lampekosten, *Calistemon citrinum*, *Grevilla* og spansk gyvel, *Spartium junceum*, med blomster som eksploderer etter et insektsbesøk. Ekte korkeik sto også her.

I inngangen til tropehuset var det montert en "skive" fra stammen av et californisk kjempetre, *Sequoia gigantea*, med årringer fra ca. 630 e.Kr. og fram til 1934. Disse trærne kan bli over 2000 år gamle.

I en "dam" inne i huset sto den berømte *Victoria cruziana*, hvis flyteblad kan bære ca. 80 kg når vekten fordeles riktig. Langs kantene sto papyrus og de gamle egypternes papirproduksjon ble demonstrert.

I Tropehuset fantes også kaneltre, sukkerrør, mahogni, *Echinodorus muricata*, en slektning av soleiegro, med store blomster. Her fantes også bomull og en forunderlig holurtart.

I Orkidéhuset var det bra utvalg av orkidéer og bregner, men det var ikke rette tiden for den store blomstringen. Denne finner sted i oktober.

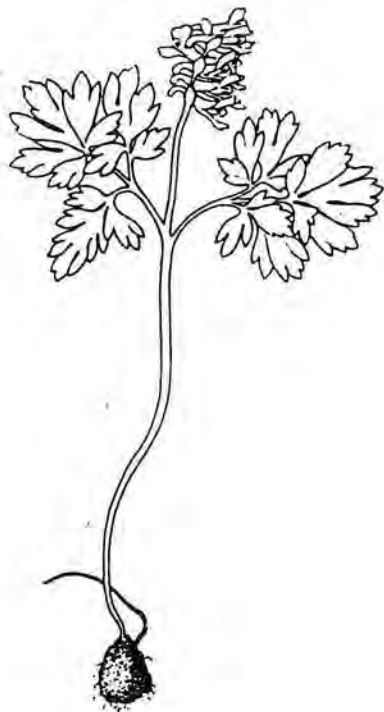
Etter besøket i de "ofisielle" husa ble vi med over til forsøksavdelingen og "Kanari-huset" der. *Lotus maculatus* er en kanarisk tiriltungeart som man for få år siden antok var utdødd men som nå er gjenfunnet på et nytt sted på Tenerife. Bestøvningen er antatt å være utviklet slik at arten har hatt fuglebestøvning, men det finnes i dag ingen kjente fugler på Kanariøyene som kan stå for slik bestøvning.

Ellers var det en mengde *Aeonium*-arter å se. Dette er en planteslekt med mange arter på Kanariøyene. Påfallende er det ellers at mange av våre hjemlige slekter er representert med kanariske arter som f.eks. de buskformede strandrisp-artene *Limonium macrophyllum*, *L. brassicifolium* og *L. perezii*.

Etter omvisningen kunne vi besøke blomstrende knollerkespore, *Corydalis cava*, smågullstjerne, *Gagea minima*, enggullstjerne, *G. pratensis*, de to siste i begynnelsen blomstring, og spirende hvitmure, *Potentilla rupes-tris*. Disse var å finne inne blant den øvrige vårblomstringen.

Vi rakk også et besøk innom Elin Conradi og Finn Wischmann hvor hagen sto i bugnende flor av blomsterløk i mange varianter. Vi kunne også beskue halvveis, d.v.s. hybridene mellom hvitveis og gulveis, *A. nemorosa* X *ranunculoides*. Her sto ungarsk blåveis, gulveis, hundetann, juleroser (*Helleborus*) og flere arter av lungeurt i blomst. Også utallige andre arter sto med spirer på forskjellige stadier i utviklingen. Luking så ikke ut til å være den letteste jobben i denne frodigheten og mangfoldigheten.

Roger Halvorsen

BLÅVEISBLOMSTRINGSTUREN 3.MAI 1987

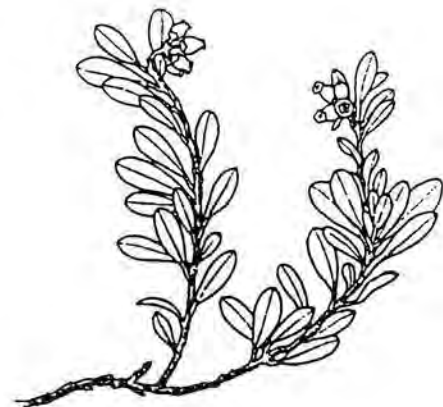
Den årlige vårmønstringen gikk denne gangen av stabelen søndag 3. mai i traktene rundt Vassdalen og Dilsdalen like nord for Skotfoss i Skien. Rundt 25 stykker med stort og smått var møtt fram i det fine vårværet for å "radle" litt rundt i liene langs Nordsjø for å suge inn vårlige inntrykk. Blåveis (*Hepatica nobilis*) fant vi her og der, men det var ikke de sedvanlige mengdene en er vant med fra tidligere blåveisturer. Hvitveis (*Anemone nemorosa*) fantes det godt om, men ellers var det mest vårværet og skiftningene i bjørkas vårtoner som imponerte og gledet oss på turen inn til Dilsdalen og feriekolonien der.

Her og der skjærer det seg inn frodige dalsøkk i området, som ellers ser ut til å ha lite spennende å by en botaniker. Litt ble det da sett likevel, slik som firblad (*Paris quadrifolia*), brunrot (*Scrophularia nodosa*), skavgras (*Equisetum hyemale*), skogsvingel (*Festuca altissima*), vårskrinneblom (*Arabidopsis thaliana*) og vårpengeurt (*Thlaspi alpestre*), de to siste i blomst.

Vel inne ved Dilsdalen ble det mat og kaffe, og her nådde Finn Wischmann oss igjen med skudd og fjorårsstandere av slakkstarr (*Carex remota*).

På Nordsjø kunne vi lenge betrakte et par med storlom som nå og da ga fra seg klagende skrik. I buskene og trærne rundt oss danset og sang både svart-hvit fluesnapper, løvmeis, gran- og løvsanger til vårens pris.

Like nord for Dilsdalen hang de nakne svaberga fulle av melbærlyng (*Arctostaphylos uva-ursi*), og i veikanten blomstret alm (*Ulmus glabra*). Her ble det også funnet noen få eksemplarer av nikkevintergrønn (*Orthilia secunda*) og perlevintergrønn (*Pyrola minor*). Her fikk vi også en liten regnskur. Dagens vel beste funn ble gjort på tilbakeveien gjennom Vassdalen hvor vi kom over to tuertuer av junkerbregne (*Polystichum braunii*) blant mengder av geittelg (*Dryopteris dilatata*).

BJØNNES I BERGSBYGDA

13. mai 1987

Sju deltagere var møtt fram denne kvelden ved Esso Taverna ved E-18, Nystrand i Porsgrunn for videre ferd til Bjønnes.

Værvarslingen var noe usikker, men de framførte ble belønnet med stille, overskyet vær under hele turen.

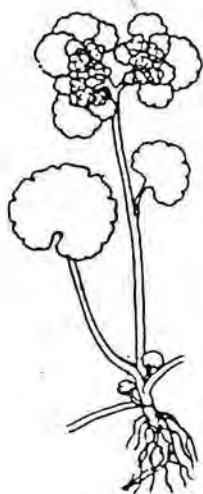
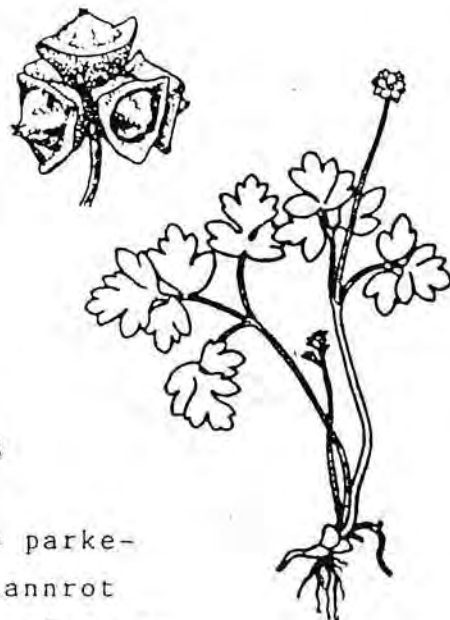
På veien til Bjønnes stoppet vi ved Solvika og beundret en pen bestand av skjellrot (*Lathraea squamaria*) i linde- og hasselkrattet vis-a-vis parkeringsplassen her. Her står den i selskap med tannrot (*Dentaria bulbifera*), myske (*Galium odoratum*), vårerteknapp (*Lathyrus vernus*) og store bestander av liljekonvall (*Convallaria majalis*). På fjellhyllene vokste også blankstorkenebb (*Geranium lucidum*), og oppe på toppen av en bergknaus sto en fin bestand av storkonvall (*Polygonatum multiflorum*).

Vi parkerte bilene ved båthavna i Bjønnes og ruslet veien over mot Bjørsund hvor vi klatret opp på åsen på vestsiden av sundet. Vi rastet oppe på toppen med flott utsikt over hele fjordområdet mot Helgeroa og Langesund. Flere steder sto nattfiol (*Platanthera bifolia*) i spiring.

Av arter som bør nevnes fra Bjønnesområdet tar vi med myske, blåveis (*Hepatica nobilis*), kongsllys (*Verbascum thapsus*), maigull (*Chrysosplenium alternifolium*), moskusurt (*Adoxa moschatellina*), vårmarihand (*Orchis mascula*) og bekkeveronika (*Veronica beccabunga*).

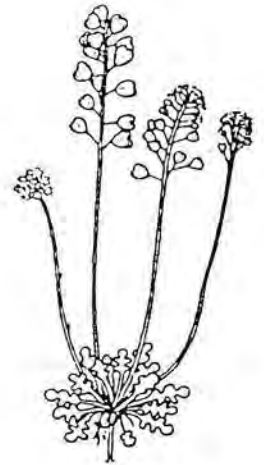
I åsen mot Bjørsund sto en hel eikelund full av vårerteknapp, krattfiol (*Viola mirabilis*) og fingerstarr (*Carex digitata*). Bjørsundnavnet kommer trolig av bjór som er et gammelt navn for bever, og pussig nok, i bukta her ute dukket det opp en bever på et noe så uvanlig oppholdssted som saltvann. Stedet lever altså opp til navnet sitt.

Roger Halvorsen

HOMBORSUNDTUREN 28. MAI 1987

17 stykker møtte fram ved Omre-krysset ned til Homborsund. Været var heller surt da vi parkerte bilene innerst i Daneviken innenfor Havnespynten. Da hadde vi alt sett mengder av lundstjerneblom (*Stellaria holostea*) og kusymre (*Primula vulgaris*) fra bilvinduet. En liten stopp p.g.a. feilkjøring ved Hove hadde også brakt sandkarse (*Teesdalia nudicaulis*) og noe som minnet sterkt om åkerstorkenebb (*Geranium dissectum*).

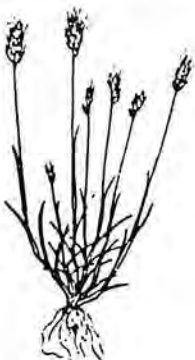

Bilene ble satt på en nylaget parkeringsplass, og ved denne vokste det godt med lundstjerneblom og store tuer med lundhengeaks (*Melica uniflora*) side om side med vanlig hengeaks (*M. nutans*). Det ble dessuten funnet mer sandkarse ved stien i lag med dvergsmyle (*Aira praecox*), fagerperikum (*Hypericum pulchrum*), broddbergknapp (*Sedum rupestre*) og kystbergknapp (*S. anglicum*). Krattet ved parkeringsplassen sto drivende fullt av kusymre. Her så vi også lerkespore (*Corydalis intermedia*), moskusurt (*Adoxa moschatellina*) og vårkål (*Ranunculus ficaria*).

På vei ut på Havnespynten var det lite spesielt å se bortsett fra strandvortemelk (*Euphorbia palustris*), flekkmarihand (*Dactylorhiza maculata*) og mer kusymre. Stedvis sto også mye engfiol (*Viola canina*). I ei strand inne i Daneviken fant vi de første eksemplarene av narmarihand (*Orchis morio*). Rundt i bergskortene ved fyrlykta fant vi flere pene klynger av denne uvanlige vårorkidéen. Her vokste også mer sandkarse, dvergsmyle og dessuten også nyresilde (*Saxifraga granulata*). En og annen vårmarihand (*Orchis mascula*) var også å se.

Etter matrast dro vi tilbake til bilene hvor vi traff 3 etternølere som dessverre ikke hadde nådd tidsnok fram til å bli med ut til Havnespynten. Disse ble loset på rett vei ut på pynten mens resten av flokken delte seg i mange grupper og dro til forskjellige steder.

Hoveddelen dro strake veien til Kragerø for å se etter søstermarihand (*Dactylorhiza sambucina*). Bilene ble parkert der veien går inn mot Ånevik og Grønåsen fra sørøst, og derfra gikk noen over toppen for å komme ned på sørsida av fjorden. Dessverre ble det ikke funnet søstermarihand i Grønåsen på veien inn fra sørøst, men det var mye annet som gledet i de sørvestvendte liene. Herfra kan nevnes myske (*Galium odoratum*), tannrot (*Den-*

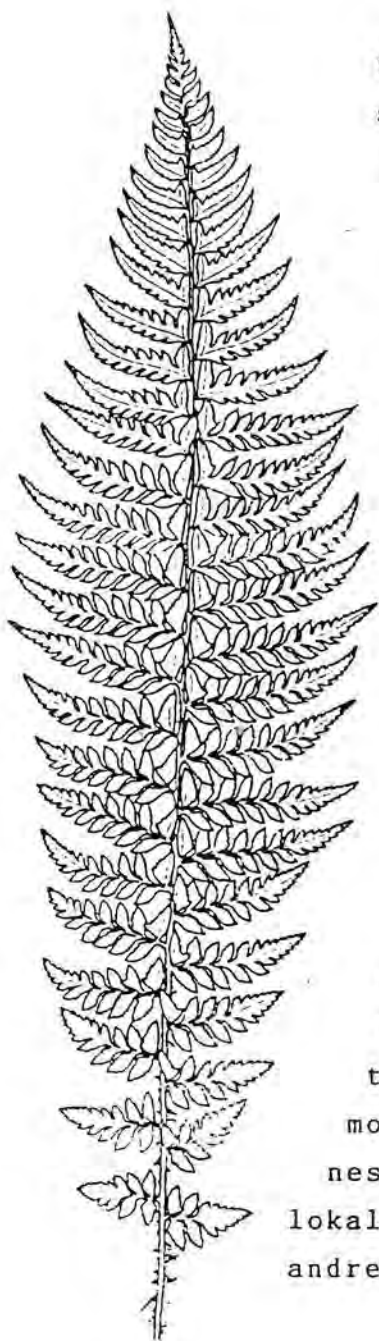
taria bulbifera), skogsvingel (*Festuca altissima*), svarterteknapp (*Lathyrus niger*), sørlandsvikke (*Vicia cassubica*), eføy (*Hedera helix*), skogsvinerot (*Stachys sylvatica*), skogfaks (*Bromus benekenii*), bergperikum (*Hypericum montanum*) og buskvikke (*Coronilla emerus*) i mengder.

Det var umulig å komme ned på sørsida av åsen, og "klatrerne" måtte snu og ta samme veien opp som de kom ned. Oppe på toppen fant vi en sti eller skogsvei som ble fulgt gjennom et skar. Ei lita ur vakte interesse, og i nedkanten av et fuktig sig inntil sto kjempesvingel (*Festuca gigantea*) og slakkstarr (*Carex remota*). I ura sto til det lille selskapets glede en tue av falkebregne (*Polystichum aculeatum*).

Vel nede ved bilene hadde resten av laget funnet en pen bestand av villtulipan (*Tulipa sylvestris*). I skrenten sto også her mengder av buskvikke, og det ble funnet en tue av Svart-Ola (*Asplenium septentrionale* x *trichomanes*).

Før ekskursjonen ble helt oppløst, ilte de siste til Kalstad i Kragerø for å se etter gulveis (*Anemone ranunculoides*) som i følge et rykte skulle finnes her. Og sannelig, i løpet av kort tid og med litt lokal hjelp fant vi den like ved en stor ask, på sin andre kjente Telemarkslokalitet.

Roger Halvorsen

ÅSTERUD OG SKIFJELL 2. JUNI 1987

Det ble en fin dag i traktene omkring Åsterød ved Skifjeld i Gjerpen. Ca. 15 personer var møtt fram i det fine været. Målet var å se etter søstermarihand, *Dactylorhiza sambucina*, som er funnet i traktene her for en del år siden. Selskapet ruslet omkring i lysningene og på engene opp forbi Åsterød og videre mot Stubberød. Her sto engene og bakkene drivende fulle av nydelig blomstrende stemorsblomster, *Viola tricolor*. Nøkleblomst, *Primula veris*, sto også i tusenvis i full blomst, og med sin gule farge kan denne arten kanskje gjøre det vanskelig å plukke ut en søstermarihand som måtte stå her. I alle fall ble ingen søstermarihand funnet. Det ble ellers sett en pen bestand av hvit gåseblom, *Anthemis arvensis*. Ellers var det den vanlige vårfloraen en kunne glede seg over med arter som tannrot, *Dentaria bulbifera*, bekkekarse, *Cardamine amara*, vårerteknapp, *Lathyrus vernus*, skogfiol, *Viola riviniana*, og fine strutsevinger, *Matteuccia struthiopteris*, halveis oppe. Det ble også funnet noen eksemplarer av sandmorkel, *Gyromitra esculenta*. Det ene eksemplaret var nesten knyttnevestort.

Kjell Thowsen

LANGØYA-TUR 9. JUNI 1987

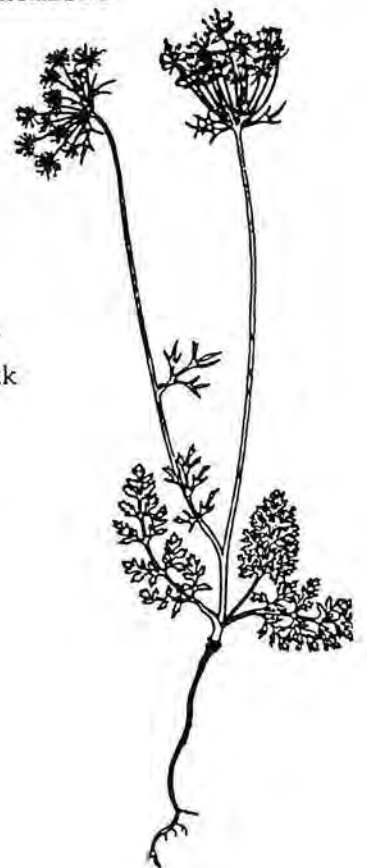
Ingen ekskursjon er vel mislykket for deltagerne.

Værgudene gjorde dog det de kunne for å ødelegge Langøyaturen i år. Ni personer møtte fram til fastsatt tid, kl. 17.30, på Cudrios brygge i Langesund. Åtte gikk ombord i den ventende skøyta, idet journalisten fra Vardens naturside av helsemessige grunner trakk seg.

Det var kaldt, blåsende og regntøyvær, men programmet ble gjennomført med kafferast underveis, på nordenden av øya ved "fotballbanen". Vegetasjonen bar preg av sein vår, men vi fikk oppleve vill gulrot, *Daucus carota*, i massevis, platanlønn, *Acer pseudoplatanus*, med sine karakteristiske blomsterklaser og flueblomst, *Ophrys insectifera*, i knopp.

Kun blad var det dog å se av krypbeinurt, *Ononis repens*, og krypmure, *Potentilla reptans*. Med reinrose, *Dryas octopetala*, i blomst som siste inntrykk var en interessert og observant flokk tilbake på fastlandet ca. kl. 20.00.

Karl Sigurd Eriksen

LUKSEFJELLTUR 13. JUNI 1987

11 deltagere møtte fram ved Luksefjell kapell for videre ferd med bil til Godal. Herfra gikk selskapet veien til dammen lengst sør i Finnvollaldalen og stien videre til Steinsli.

Ved møteplassen ved kapellet blomstret det for fullt med tepper av stemorsblomster, *Viola tricolor*. Vårblomstringa var kommet langt i skogkantene innover forbi Godal, og det ble notert de vanligere vårplantene langs ruta. Langs det meste av veien fant vi kraftige skudd av tyrihjelm, *Aconitum septentrionale*, og flere steder fant vi også hvitsoleie, *Ranunculus platanifolius*, i mengder. Noen steder var den alt kommet i blomst. Frodigst var bekkedalen ned brattlia fra Steinsli. Her fantes tepper av myske, *Galium odoratum*, blomstrende våreerteknapp, *Lathyrus vernus*, taggbregne, *Polystichum lonchitis*, lerkespore, *Corydalis intermedia*, og moskusurt, *Adoxa moschatellina*. Et av de bedre funna herfra var storrap, *Poa remota*.

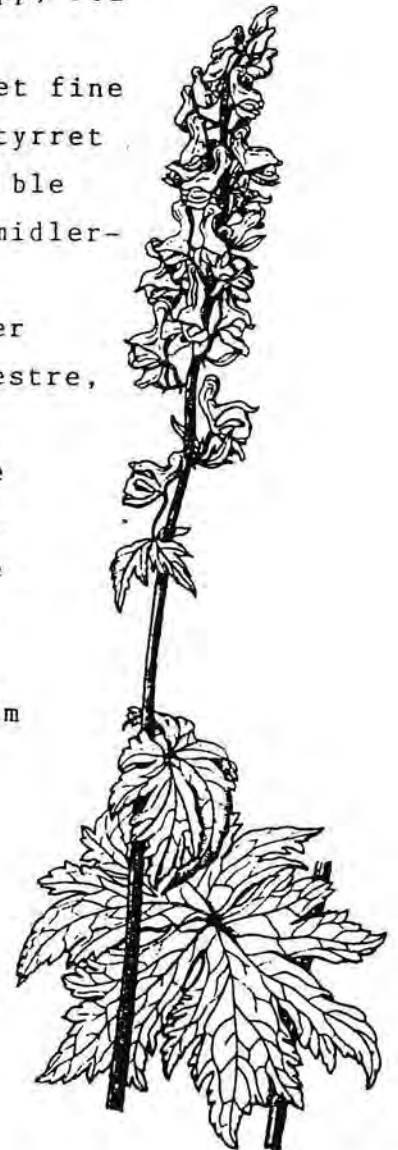
Vollen ved Steinsli var praktfull i det fine været. I tjernet svømte en bever uforstyrret rundt og brydde seg lite om flokken som ble stående å beundre den. Vårt nærvar ble imidlertid behørig varslet av en ilter ravn.

Vi nøt medbrakt niste på vollen og gledet oss over blomstrende vårflora med vårpengeurt, *Thlaspi alpestre*, og stemorsblomst.

På nedveien gikk vi rundt tjernet uten å finne noe spesielt. Vi brukte samme ruta nedover bekkedalen, og i elva nedenfor demningen i Finnvollaldalen kunne vi beundre fossekallen til glede for dem som ikke hadde fått se vår nasjonalfugl.

En liten ettersøking ved Godal bekreftet ryktet om ballblom, *Trollius europaeus*. Iblant andre høystauder som skogstorkenebb, *Geranium sylvaticum*, hvitsoleie og tyrihjelm sto alt de første bollene i blomst. Et rykte om gulveis, *Anemone ranunculoides* ved veien opp til Stordalstjern gjorde at noen tok en stopp her, men dette ryktet ble ikke bekreftet denne dagen.

Roger Halvorsen

SOMMEREKSKURSJON TIL GOTLAND

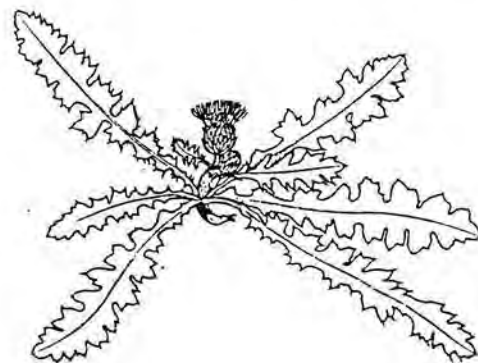
Med stort og smått deltok 57 personer på sommerens hovedekskursjon til Gotland. I foreningen har man helt siden Ölandsturen i 1983 snakket om en tur til Gotland, og dette året lot det seg altså gjøre. Med på turen var også mange medlemmer av Rogalandsavdelingen. Turen gikk i dagene 21.-29. juni.

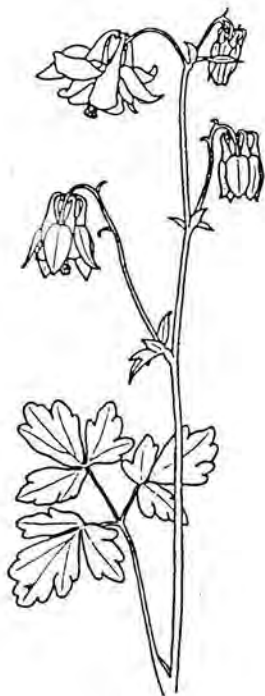
Etter ankomsten mandag benyttet mange ettermiddagen til å botanisere i traktene rundt Gustavsvik, like nord for Visby, hvor vi var innkvartert.

Inntil Gustavsvik ligger et fredet område som kalles "De Badande Wennernas Hage". Dette området består av et lite skogsområde med noen rikmyrer inntil, og mot vest støtter det mot sjøen.

I skogen fantes en rekke nye bekjentskaper som rakfaks (*Bromus erectus*), filtstarr (*Carex tomentosa*) og dvergtistel (*Cirsium acaule*).

Nytt for mange var også kløverert (*Tetragonolobus maritimus*), nakkebær (*Fragaria viridis*), vanlig solrose (*Helianthemum nummularium*), bakkeklover (*Trifolium montanum*) og svenskegras (*Sesleria caerulea* ssp. *uliginosa*). Inne i Skogen ble det funnet noen eksemplarer av fuglereir (*Neottia nidus-avis*). De små myrene i nord-østkanten av skogen var en fabelaktig opplevelse. Flekkvis sto agen (*Cladium mariscus*) tett, men mer imponerte ble vi av utvalget med "godbiter". Brun- og svartskjene (*Schoenus ferrugineus* og *S. nigricans*) og deres hybrid var det ikke mange som hadde sett før. Breiull (*Eriophorum latifolium*) sammen med engstarr og nebbstarr (*Carex hostiana* og *lepidocarpa*) imponerte også. Av orkidéer ble det funnet vårmarihand (*Orchis mascula*) på tørrere steder, mens myrene kunne varte opp med mengder av flueblomster (*Ophrys insectifera*), myrflangre (*Epipactis palustris*), ennå bare i knopp, brudespore (*Gymnadenia conopsea*), stortveblad (*Listera ovata*), nattfiol (*Platanthera bifolia*), engmarihand (*Dactylorhiza incarnata*) og en gulblomstret form som ble antatt å være "vaxnycklar" (*Dactylorhiza ochroleuca*). I en av myrflekkene dukket den gotlandske spesialiteten myrlilje (*Tofieldia calyculata*) opp, og sammen med denne sto en annen spesialitet: fjelltettegras (*Pinguicula alpina*). Noen småvokste eksemplarer av skjoldblad (*Hydrocotyle vulgaris*) ble lett fram, og ellers var det underlig å

se fjellsnelle (*Equisetum variegatum*) i myrkanten. Småvendelrot (*Valeriana dioica*) og dvergfiol (*Viola pumila*) gledet også mange. Melnøkkel, den svenske majvivan (*primula farinosa*), sto ennå og lyste med sine rødfiolette blomster i myra. I stranda nedenfor sto det tett med strandreverumpe (*Alopecurus arundinaceus*), og på veien tilbake ble det funnet et eneste eksemplar av kruttbrenner (*Orchis ustulata*) og mengder av griseblad (*Scorzonera humilis*) ikke langt fra hyttene.

Tirsdag 23. juni gikk turen til nordre delen av Gotland. Vi kjørte til kapellet ved Hallshuk og gikk gjennom naturreservatet forbi Harudden til Hasselriv og opp gjennom skogen til Hågwards hvor vi møtte bussen.

Det mest imponerende i naturreservatet var utvalget og mengden av orkidéer. Først og fremst var synet av "alpnycklar" eller gotlandsmarihand (*Orchis spitzeli*) i blomst det som ble den store opplevelsen. Vi fikk oppleve følgende orkidéer utenom gotlandsmarihand: vårmarihand (*Orchis mascula*) og dens hybrid med gotlandsmarihand, Johannesnøkler (*O. militaris*), engmarihand (*Dactylorhiza incarnata*), blodmarihand (*D. cruenta*), smalmarihand (*D. traunsteineri*), "vaxnycklar" (*D. ochroleuca*), "hybridnøkler" (*D. incarnata* x *fuchsii*), skogmarihand (*D. fuchsii*), rødflangre (*Epipactis atrorubens*), myrflangre (*E. palustris*), de to siste bare i knopp, fuglereir (*Neottia nidus-avis*), flueblomst (*Ophrys insectifera*), hvit skogfrue (*Cephalanthera longifolia*), rød skogfrue (*C. rubra*), fettblad (*Liparis loiseleii*), stortveblad (*Listera ovata*) og nattfiol (*Platanthera bifolia*), i alt 19 arter og hybrider.

Foruten orkidéene gledet vi oss over mye annet. Gotlandsvarianten av kystfrøstjerne (*Thalictrum minus* var. *kochii*) var ukjent for de fleste, og vaid (*Isatis tinctoria*) likeså. På nytt fikk vi møte myrlilje (*Tofieldia calyculata*) og mange av dens følgearter på gotlandske myrer. Klubbestarr (*Carex buxbaumii*), majviva (*Primula farinosa*), dvergfiol (*Viola pumila*) og fjelltettegras (*Pinguicula alpina*) fikk vi også se her. Vel oppe på veien fikk vi for første gang se rød skogfrue (*Cephalanthera rubra*) i skikkelig blomst. Lenger nede hadde vi bare sett den i knopp.

Vi passerte en åker med mye "fint" ugras. Det kan nevnes f.eks. alle tre artene av valmue: korn-, klubbe- og brakkvalmue (*Papaver rhoeas*, *P. argemone* og *P. dubium*), finkefrø (*Neslia paniculata*), piggsøleie

(*Ranunculus arvensis*), ridderspore (*Consolida regalis*), bergfletteveronika (*Veronica hederifolia*) og nonsblom (*Anagallis arvensis*). Like inntil der hvor bussen sto parkert, ble det funnet åkermarimjelle (*Melampyrum arvensis*). Ei fin løveng ved Hall kirke kunne by på mengder av hvit skogfrue (*Cephalanthera longifolia*), johannesnøkler (*Orchis militaris*) og enghaukskjegg (*Crepis praemorsa*). Skogen innefor kirken sto full av ramslök (*Allium ursinum*), og det ble også funnet en del skogstarr (*Carex sylvatica*). Et fuktmarksområde i kalkfuruskoen ga bl.a. blodmarihand (*Dactylorhiza cruenta*), "vaxnycklar" (*D. ochroleuca*) og flueblomst (*Ophrys insectifera*). Like øst for Hall kirke ble filtsymre (*Anemone sylvestris*) funnet i veikanten og innover i skogen. På tørre steder her sto også piggørkvein (*Calamagrostis varia*). Også en fin art som kuleblom (*Globularia vulgaris*) var å se her.

Onsdag 24. juni dro vi med guide mot Fårö med stopp ved Bro kirke og Ganns ødekirke hvor vi besøkte en gammel hellig kilde. Her sto bakkene fulle av blå lin som trolig heller var en flerårig art enn den vanlige linen (*Linum usitatissimum*).

Det ble et lenger stopp ved Bungemuséet med mye "fiin gammel" kultur lagt ned i de gamle gårdsanlegga. Av botanikk herfra kan nevnes fine bestander av enghaukskjegg (*Crepis praemorsa*), kammarimjelle (*Melampyrum cristatum*), lundstarr (*Carex montana*) og vårstarr (*C. careophyllea*) foruten mye annet vi hadde støtt på tidligere. I veikantene utafor ble det notert lodnefølblom (*Leontodon hispidus*) og hjorterot (*Seseli libanotis*).

Fårö-besøket ble av altfor kort varighet, og det botaniske utbyttet ble deretter. Vi kjørte direkte til raukfeltene ved Långhammars. Av botanikk her noterte vi oss solrose (*Helianthemum nummularium*), timian (*Thymus sepyllum*), fargemyske (*Galium triandrum*), markmalurt (*Artemisia campestris*), kalkkarse (*Hornungia petraea*) og Gotlands-

arve (*Arenaria gothica*).

Sandfeltene ved Ulla Hau velsignet oss med sandskjegg (*Corynephorus canescens*), broddtelg (*Dryopteris spinulosa*) og geittelg (*D. dilatata*) foruten forekomster av maurløve (*Myrmeleon formicarius*). Ved fergeleiet inntil Fårösund vokste vaid (*Isatis tinctoria*) i strandkanten.

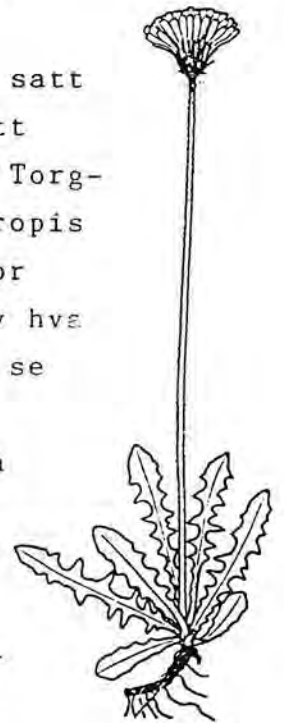
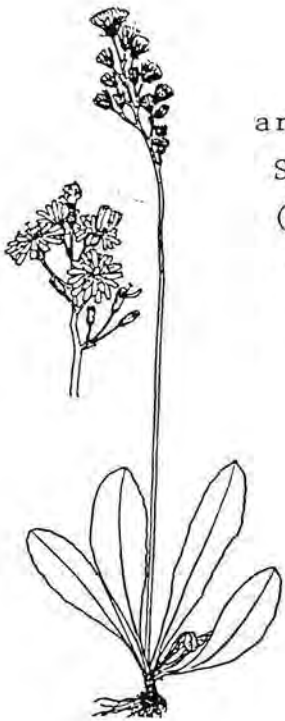
En kveldstur opp på klinten like nord for Gustavsvik ga oss nye ting som mahaleb (*Prunus mahaleb*), tysk klematis (*Clematis vitalba*), murburkne (*Asplenium ruta-muraria*), bulmeurt (*Hyoscyamus niger*), ridderspore (*Consolida regalis*), fargemyske (*Galium triandrum*), nakkebær (*Fragaria viridis*), sommervikke (*Vicia angustifolia*) og beiskblom

(*Picris hieracioides*). En ukjent knoppurt (*Centaurea*) er forblitt ubestemt. På nedturen ble det funnet mye pimpernell (*Sanguisorba minor*).

Torsdag 25. juni ble en stor dag botanisk sett. Den var satt av til midtre og vestre Gotland, men programmet ble litt forandret. På formiddagen fikk vi hjelp av gotlandsbon Torgny Rosvall for å finne fram til bl.a. lodnemjelt (*Oxytropis pilosa*). Han tok oss med til et alvarområde like øst for Visby, kalt Hällarna, og han viste oss her det meste av hva Gotlands alvarmarker kan by på. Vi fikk i tur og orden se sikori (*Cichorium intybus*), ormehode (*Echium vulgare*), knollmjødurt (*Filipendula vulgaris*), brokkurt (*Herniaria glabra*), alvararve (*Cerastium pumilum*), alvargrasløk (*Allium schoenoprasum* var *alvarense*), Gotlandsarve (*Arenaria gothica*), fjellrapp (*Poa alpina*), praktblåkoll (*Prunella grandiflora*), svalerot (*Vincetoxicum hircundinaria*), dvergtistel (*Cirsium acaule*), kuleblom (*Globularia vulgaris*), såpeslør (*Gypsophila fastigata*), liten

sandlilje (*Anthericum ramosum*), fargemyske (*Galium triandrum*), aksveronika (*Veronica spicata*), nikkesmelle (*Silene nutans*) og bakketimian (*Thymus serpyllum*).

En meget rik lokalitet av gotlandsgeitskjegg (*Tragopogon crocifolius*) ble også vist fram. Gotlandssolrose (*Fumana procumbens*) fikk noen av oss se på Ölandsturen, men her fikk vi se den i fin blomstring. En raritet av utenlandsk opprinnelse sto også ute på alvaret: gresk asal (*Sorbus graeca*.) Etter å ha gått tvers over alvaret, kom vi så fram til et sandfeltområde med bl.a. mye kubjelle (*Anemone pra-*

tensis). Her fikk vi da også endelig møte lodnemjelt (*Oxytropis ptilosa*) i sin vakreste blomstring. Blant timian lette så Rosvall fram noen ynkelige og små "pinner" som viste seg å være snylterot (*Orobanche alba*), som er en av de store raritetene på Gotland.

I skogen innenfor ble Anemoner demonstrert. Her fikk vi se "nipsippa" (*A. patens*) og kubjelle (*A. pratensis*) og deres hybrid. Noen få eksemplarer av filtsymre (*A. sylvestris*) var også å se. På veien tilbake til bilene ble kalkgrønaks (*Brachypodium pinnatum*) funnet ved veikanten. Etter den strålende omvisningen med Torgny Rosvall, gikk ferden videre til Östergarn på Gotlands øst kyst for å lete etter den virkelig store sjeldenheten, miltbregne (*Ceterach officinarium*). Vi fant den da også på den oppgitte lokaliteten på Grogarnshuvud. Fem tuer kunne den oppvise på sitt svært så bortgjemte voksested. Men før vi nådde hit, fikk vi repetert en del alvarplanter, bl.a. flere arvearter (*Cerastium*) som voldte mye bry. Vi var sikre på alvararve (*C. pumilum*), men slikt som østkystarve (*C. subtetrandum*) var det ingen som helt turde si seg sikre i.

På veien tilbake til Katthammarsvik hvor vi hadde avtale om å treffe bussen, fantes det også mye å se. Bl.a. ble det funnet hvitleggssoleie (*Ranunculus baudotii*) i en bekk. I en eng innenfor Färsviken fant noen av deltakerne narmarihand (*Orchis morio*), mens laget som gikk rundt neset Hammaren kom over mengder av bl.a. hvit skogfrue (*Cephalanthera longifolia*) og en pen bestand av ballastsoleie (*Ranunculus sardous*).

Fredag 26. juni var egentlig "friday" i forhold til botanikken, men det ble likevel arrangert en tur opp til grottene ved Lummelunda for å ta disse i nærmere øyensyn. Dessuten viste vi om en lokalitet av stor skogfrue (*Cephalanthera damassonium*) i området.

Denne ble da også funnet etter litt tids leting, men vi fant også samme arten i veikanten like ovenfor grotteinngangen. Oppe ved riksveien ble det også lett fram en lokalitet av Gotlandsmaure (*Galium rotundifolium*) som vi hadde fått oppgitt skulle være her.

Ellers ga, for enkelte vandringer lang bymuren i Visby både sandfaks (*Bromus sterilis*), steinsennep (*Diplotaxis tenuifolia*) og hunderot (*Ballota nigra*).

På lørdag 27. juni var det bestemt å ta turen til Sør-Gotland med stopp underveis. Første stopp var ved Varvsholm like nord for Klintehamn. Her finnes nå Sveriges

eneste kjente forekomst av strandmjelt (*Astragalus danicus*). Til gjengjeld kunne vi se arten utfolde seg over store områder. Til og med ute på gårdsplassen foran pensjonatet var den å se.

Ved Gannarve ligger naturreservatet Mulde hvor vi først beundret en fin skipssetning like ved veien. Inne i reservatet fantes alle tre artene av skogfrue, hvit, rød og stor (*Cephalanthera longifolia*, *C. rubra* og *C. damassonium*). Her sto også en liten bestand av åkermarimjelle (*Melampyrum arvensis*). Soppen kronbeger (*Sarcosphaera coronaria*) ble ivrig kommentert av turens soppekspert.

Ned ved Hoburgen var det mye våradonis å se langs skrenten, og det ble liten tid til mat for noen da bussen stoppet. Noe særlig nytt var imidlertid ikke å se, men utvalget av arter gledet likevel. Bl. a. imponerte variasjonene av rundskolmens farger (*Anthyllis vulneraria*) *Ranunculus bulbosus* sto i full flor, og i strandområdet ble det notert ballastsoleie (*Ranunculus sardous*).

På et område med skiftvis våt og tørr alvarmark ble det funnet dvergfiol (*Viola pumila*), svenskegras (*Sesleria caerulea* ssp. *uliginosa*), majviva (*Primula farinosa*), rosettblåfjær (*Polygala amarella*), engmarihand (*Dactylorhiza incarnata*), jåblom (*Parnassia palustris*), knoppsmårve (*Sagina nodosa*), kløverert (*Tetragonolobus maritimus*) krypmure (*Potentilla reptans*), johannesnøkler (*Orchis militaris*), narmarihand (*O. moria*), vårmarihand (*O. mascula*), dvergtistel (*Cirsium acaule*) og knollmjødurt (*Filipendula vulgaris*). Langs skrenten fikk nå alle virkelig sett nøye på den storblomstrede våradonisen (*Adonis vernalis*): Ennå sto en hel del blomster og lyste gult så seint i juni.

Etter besøket ved Hoburgen dro vi innom hembygdsmuséet i Bottarve for å se på en gammel velholdt 1700-talls-gård.

Søndagen 28. juni var siste hele dagen med botanisering.

Første stopp denne dagen var ved Tingstäde träsk hvor vi fant et område med mye fuktmarker i kalkfuruslogen. Langs veien ble det sett mye rakfaks (*Bromus erectus*) i selskap med kalkgrønnaks (*Brachypodium pinnatum*) og litt skogfaks (*Bromus benekenii*).

Filtstarr (*Carex tomentosa*) sto i tette bestander over et stort område. På en eng et stykke fra hovedveien kom vi over mye johannesnøkler (*Orchis militaris*), og noen få eksemplarer av toppblåfjær

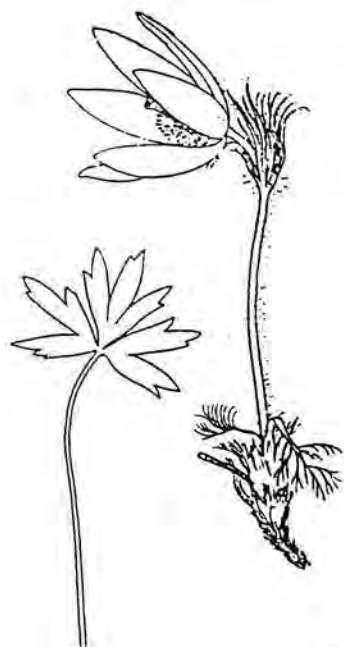
(*Polygala comosa*). I en bekk vokste Gotlandsvassgro (*Alisma lanceolata*), en art som vi også fant litt lenger nede mot träsket. Vi svingte ned mot vannet og i veikanten ble det funnet fuglereir (*Neottia nidus-avis*) og grov nattfiol (*Platanthera chlorantha*) sammen med den vanlige (*P. bifolia*). På et myrområde i kanten av träsket dukket Gotlands myrarter, alle godbitene, opp igjen: Breimyrrull (*Eriophorum latifolium*), brun- og svartskjene (*Schoenus ferrugineus* og *S. nigricans*) og deres hybrid, nebbstarr (*Carex lepidocarpa*) og (*Cladium mariscus*), majviva (*Primula farinosa*), myrlilje (*Tofieldia calyculata*), blodmarihand (*Dactylorhiza cruenta*), "vaxnycklar" (*D. ochroleuca*), smalmarihand (*D. traunsteineri*), flueblomst (*Ophrys insectifera*) og myrflangre (*Epipactis palustris*). Hist og her lyste også en og annen tue av fjelltettegras (*Pinguicula alpina*) opp.

Vi gikk så inn på "tørt land" igjen. Her ble det observert en hel del tørrmarksarter som filtsymre (*Anemone sylvestris*) og blodstorkenebb (*Geranium sanguineum*). Her fant vi endelig også en liten

forekomst av søstermarihand (*Dactylorhiza sambucina*), - i begge fargeutgavene.

Så gikk ferden til Gothem og Gothemshammar. Ved utløpet av Gothemsåen ble det funnet "hybridnøkler", hybrididen *Dactylorhiza incarnata* x *fuchsii*. Like ved veien sto den lave furuskogen full av fuglereir (*Neottia nidus-avis*), og Gotlandsmarihand (*Orchis spitzelii*) ble funnet i et svært lite antall. Et stykke oppe i skogen sto skogbunnen helt hvit av hvit skogfrue (*Cephalanthera longifolia*) og ennå lenger inne i skogen ble det oppdaget en praktfull bestand av rød skogfrue (*C. rubra*).

Fra en del kveldsstreif og andre turer kan det nevnes at det ble funnet mye annet fint, og noe av dette ble brakt med tilbake. Ved Filehajdar besøkte en liten flokk et skogkledt alvarområde for å lete opp nipsippa (*Anemone patens*) som også ble funnet sammen med hybrididen med kubjelle (*Anemone pratensis*). Her sto mye annet fint som liten sandlilje (*Anthericum ramosum*), fargemyske (*Galium triandrum*), kuleblom (*Globularia vulgaris*), aksveronika (*Veronica spicata*) og dvergtistel (*Cirsium acaule*).

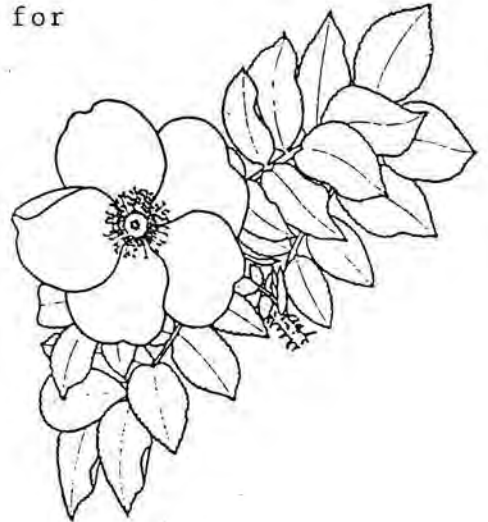

En tilbaketur langs stranda fra Visby kan også by på godbiter. Strandkål (*Crambe maritima*) er ingen vanlig plante på Gotland, men i stranda like ved Visby har den en av sine forekomster. Lodnemjelt (*Oxytropis pilosa*) ble også funnet på et sandfelt ved stranda nedenfor Krusmyntagården. En kveldstur i øspøs regnvær til Djuplunda for å jakte på alpekløver (*Trifolium alpestre*) ga også griseblad (*Scorzonera humilis*), og en sannsynlig alpekløver ble også funnet. I bekken som rant gjennom kirkegården ble det funnet en karseart av slekta *Rorippa* som er mistenkt for å være en brun engelsk-karse (*R. microphylla*) som er kjent fra Gotland tidligere. Den er funnet bl.a. sammen med sin hybrid med grønn engelsk-karse (*R. nasturtium-aquaticum*).

Av andre ting som kan nevnes er mengdene av akeleie (*Aquilegia vulgaris*) som var å se nesten overalt. Gotlandmaure (*Galium rotundifolium*) ble også brakt inn fra en kveldstur, og burgundernellik (*Dianthus carthusianorum*) ble funnet på en eng et eller annet sted på øya og brakt hjem til hyttene for nærmere gransking.

Hvor mange arter som til slutt kan regnes inn i eventuelle krysslister, er ikke så godt å si, men mange var det. Utvalget av nye og ukjente arter var for de fleste vedkommende stort, og ikke minst imponerte antallet arter og mengden av orkidéer. I alt 25 arter og hybrider ble registrert av Gotlands orkidéer.

Trolig vil mange finne veien tilbake til Gotland om ikke altfor lang tid.

STARR-TUR I GRENLAND 26. JULI

Bare sju deltagere var møtt fra ved Jarsegnhytta i Skien for sommerens søk etter starrarter, *Carex*. Det ble under Finn Wischmanns hånd demonstrert en rekke arter utover dagen. Ved Jarsengstjern fikk vi se gråstarr, *Carex canescens*, som av og til også går under navnet *C. curta*. Her sto på torvkanten også dystarr, *C. limosa*, som lett kjennes på det rustrode feltbelegget på røttene. Kjevlestarr, *C. diandra*, sto også på torvene, helt ute i vannkanten, og krever, i følge Lid, litt næringsrik myr. Lukta av H_2S -gass fortalte oss da også om at tjernet her oppe ikke er uten påvirkning av kulturlandskapet

rundt. At eutrofieringa er igang her så en tydelig også på en del andre arter som dunkjevle, *Typha latifolia*, selsnepe, *Cicuta virosa*, og myrkongle, *Calla palustris*. Trådstarr, *C. lasiocarpa*, med sine karakteristiske trådforma blad er imidlertid ikke så krevende, ei heller flaskestarr, *C. rostrata*. Langstarr, *C. elongata*, er også en art med flere rike forekomster i disse traktene, og denne ble behørig demonstrert. Den allestedsnærværende slåttestarr, *C. nigra*, var også lett å finne. Piggstarr, *C. muricata*, sto i veikantene ved sportshytta og er ikke av de mest uvanlige på våre trakter.

Området rundt Jarsengstjern er ellers rikt på arter. Bl.a. finnes det godt med hvitmyrak, *Rhynchospora alba*, på torvene. På østsida av tjernet finnes en liten bestand av vasstelg, *Dryopteris cristata*. Den står her sammen med broddtelg, *D. carthusiana*, og hybridene mellom disse to ble også funnet. Ved sørenden av tjernet sto en liten bestand av myggblomst, *Hammarbya paludosa*. Vi talte 20 stykker i alt. Ellers kan nevnes småpiggknopp, *Sparganium minimum*, og småmaure, *Galium trifidum*.

Selskapet gjorde en tur innom Eidanger stasjon i Porsgrunn og kunne konstatere at det fortsatt er liv laga for bakkekløver, *Trifolium montanum*, på begge de små lokalitetene. Ved riksveien forbi Moheim og Isola fabrikk står den imidlertid trengt helt ut i veinivå.

Lundevann og Flogstadtjern var neste stopp, da for å se på kjempesoleie, *Ranunculus lingua*. Ved Lunde-

vann fant vi kjempepiggnopp, *Sparganium erectum*, som den nå skal hete. Her ble også sennegras, *C. vesicaria*, demonstrert samt en kronstarr, *C. panicea*, som så ut til å ha innblanding også av andre arter.

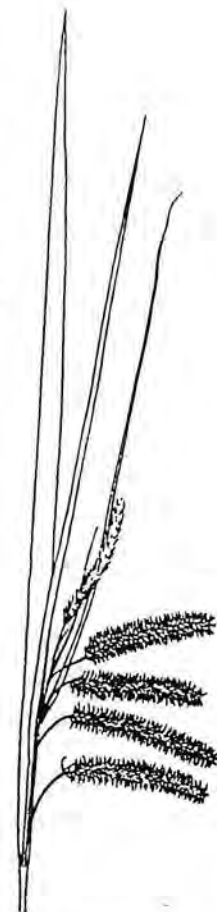
Turdeltagerne var invitert til Døvik på kaffe på hytta til Inger Lise og Harry Frønes. Her gikk stien til hytta over strandenger hvor vi kunne kjenne igjen starrarter som havstarr, *C. paleacea*, og saltstarr, *C. vacillans*, i pene bestander. Her vokste også annet fint som gul frøstjerne, *Thalictrum flavum*, strandsteinkløver, *Melilotus altissima*, sommervikke, *Vicia angustifolia* og strandrødtopp, *Odontites vulgaris*. Etter herlige kaker og kaffe og hyggelig prat med fin utsikt mot Kattøya og indre deler av Eidangefjorden takket vi vertskapet for trakteringen og dro videre til Kotedammen nedenfor Skjelsvik i Eidanger. På demningen vokste den i Norge uvanlige skjermplanta hvitrot, *Laserpitium latifolium*. Vi fant mer

strandsteinkløver og gul frøstjerne, mens grisnestarr, *C. distans* er lett kjennelig med sine langt adskilte hunnaks. På Kottøya fant vi flere eksemplarer av rødflangre, *Epipactis atrorubens*. Her sto også åkermåne, *Agrimonia eupatoria*, kornstarr og begge lodnebregneartene: den vanlige, *Woodsia ilvensis* og fjelllodnebregne, *W. alpina*. I sumpene ved den gamle demningen vokste også tiggersoleie, *Ranunculus sceleratus*.

Vi dro videre til stranda ved Hvalen, som ligger mellom Heistad og Skjelsvik. Mye av strandvegetasjonen var forandret i forhold til det opprinnelige p.g.a. slått og påkjøring av sand. Imidlertid sto det her mye lodnestarr, *C. hirta*, som lett kjennes igjen ved sine lodne plantedeler. Ellers kunne vi

beskue en fin bestand av kjempesøtgras, *Glyceria maxima*. Her sto også endel engstorkenebb, *Geranium pratense*, strandsteinkløver og litt gul frøstjerne. Et sveip opp i skogen og på engene ovenfor ga fine arter som bakkemynte, *Satureja acinos*, nøkleblomst, *Primula veris*, gullkløver, *Trifolium aureum*, gulrot, *Daucus carota* og hybridene mellom gul- og hvitmaure, *Galium verum x album*.

Lundedammen på Heistad var neste og siste stopp for dagen. Her ble det funnet dronningstarr, *Carex pseudo-*

cyperus og flaskestarr i vannkanten. Ellers ble det registrert pollsvaks, *Scirpus tabernaemontani* i dammen og breiflangre, *Epipactis helleborine*, i skogen ovenfor.

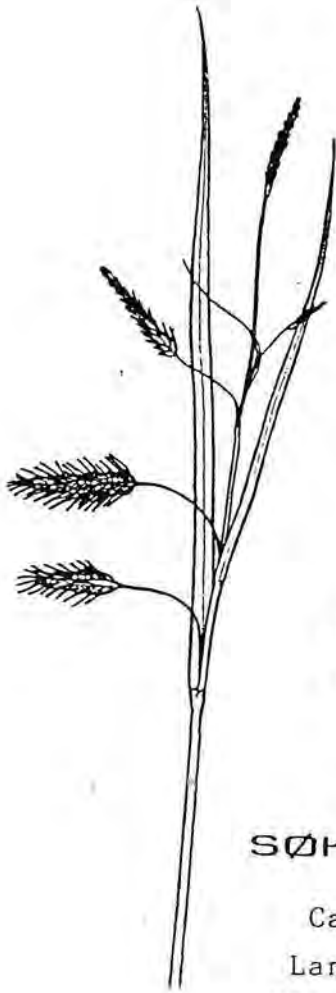
Roger Halvorsen

SEINSOMMERTUR TIL SKÅTØY 16. AUGUST 1987

21 deltagere var møtt fram på brygga i Kragerø for å bli med på turen til Skåtøy. Selskapet rusla østover fra fergeleiet ved Skåtøyroa til de nådde veidelet mot Storemyr. Herfra fulgte man veien forbi brua over eidet mot Stavseng fyr og videre nesten ut på sørspissen av Skåtøy. Vi slo oss ned på østsiden av Ærøybukta med fin utsikt mot Skåtøy kirke. Her rastet vi. Selskapet fulgte så veien tilbake, men en del av deltagerne gjorde en sving bortom kirken for å ta denne i nærmere øyensyn. På veien utover ble det samlet en del av de mer karakteristiske artene som vokste langs veien. Så ble det gjort et par stopp, og turleder gikk så gjennom en del omkring disse artene. Like ved veidelet mot Storemyr står en praktfull eik som imponerte, og i skogen litt lenger sør ble det rapportert om en liten bestand av orkidéen knerot, *Goodyera repens*. På tilbakeveien ble det konstatert at forekomsten var større enn

som så, og det ble dessuten funnet en fin bestand av furuvintergrønn, *Pyrola chloranta*. Mellom Storemyr og brua ble det funnet liguster, *Ligustrum vulgare*, flere steder, og i veikantene sto også krypfredløs, *Lysimachia nummularia*. Nesten nede ved brua støtte vi også på de første eksemplarene av breiflangre, *Epipactis helleborine*, som utover mor Øygarden dukket opp i stadig finere og kraftigere utgaver. Ved brua vokste blankstorkenebb, *Geranium lucidum*, i ei steinfylling ved veikanten, og vel over brua fant vi hvit steinkløver, *Melilotus albus*. Vårbendel, *Spergularia morisonii* (= *vernalis*), ble funnet et par steder langs veien. Ved Øygarden sto fine bestander av fint blomstrende villøk, *Allium oleraceum*. I en fuktig eng inntil sto fine bestander av marigras, *Hierachlœe odorata*. Ei eng langs veien inneholdt

knortestarr, *Carex otrubae*, og duskstarr, *C. disticha*, i dette bestander.

Ut over dette var det stort sett de mer vanlige artene som var å se.

En liten gruppe, inkl. ref., dro veien over Helle og Fossing hjem mot Porsgrunn/Skien. Ved avkjøringen mot Helle og flere kilometer langs veien sto mengder av hvit steinkløver. Ved veien ut mot Skotmyr sto en del rødsmelle, *Silene armeria*, og mursennep, *Diplotaxis muralis*. Rødsmelle ble som ventet også sett flere steder langs Fossingfjorden, her og der i nærheten av sørlandsvikke, *Vicia cassubica*.

Roger Halvorsen

SØK ETTER HULDREBLOMST 20. AUGUST

Ca. 15 medlemmer møtte opp ved bensinstasjonen i Langangen i Eidanger denne fine og varme ettermiddagen. Håpet var endelig å få se huldreblomsten, *Epipogium aphylla*.

Med store forventninger la vi i vei fra parkeringsplassen ved fotballbanen. Allerede her, på begynnelsen av turen, kom dagens store begivenhet. På veien lå en sommerfugl, ukjent for de fleste. Den ble identifisert som bjørnespinner av 5 år gamle Stein Åsheim etter å ha kastet kun et kort, men sakkyndig blikk på den.

På skogsbilveien innover mot Halvarptjenna smakte det deilig med rikelig av både markjordbær og villbringeær. Det fantes mengder av dem langs veien.

Noen botanisk interessante funn ble også gjort. Det fineste var vel dronningstarr, *Carex pseudocyperus*, som sto nokså rikelig ute i det fuktige området langs vannet. På tørre steder ble store eksemplarer av lundgrønaks, *Brachypodium sylvaticum*, funnet. I vannet var

det også selsnepe, *Cicuta virosa*.

Flere steder registrerte vi en artig levermoseart, nemlig tvaremore, *Marchantia polymorpha*. Den ble beundret

og nøye studert gjennom lupen. Det viste seg å være både hun- og hanplanter som skilles ved at den stilkede skiven har 9 "armer" eller 8 "fliker".

Mosene representerer en noe mer ukjent verden for de fleste medlemmene. Selv om de hører til de blomsterløse plantene, er de en plantegruppe som vi kanskje skulle vie mer oppmerksomhet på turene våre.

Da vi ankom skogspartiet hvor det etter ryktet kunne vokse huldreblomst, begynte letingen i små grupper. Vi spredte oss da så godt vi kunne, men dessverre, det ble ikke noe resultat.

Liv Schiemann.

ADVENTIVFLORAEN I SKIEN 2. SEPTEMBER 1987

Målet denne kvelden var å besøke Skien Aktiemøllens anlegg på Bøleveien i Skien og det gamle hageanlegget bak Unions administrasjonsanlegg i Skien.

Ved siloanlegget var det ikke noe spesielt å finne utover det "faste inventaret", da kanskje med unntak av noen eksemplarer av faks, en faks som kunne likne svært så mye på *Bromus commutatus*, veifaks, og tappgåseblom, *Anthemis cotula*.

Av det "faste inventaret" som ble sett, kan nevnes bl.a. løvehale, *Leonurus cardiaca*, knollkjeks, *Chaerophyllum bulbosum*, giftkjeks, *Conium maculatum*, strisennep, *Sisymbrium loisellii*, oriensennep, *S. orientale*, ullborre, *Arctium tomentosum*, sikori, *Cichorium intybus*, kulekarse, *Rorippa austriaca*, tett-karse, *Lepidium densiflorum*, kronvikke, *Coronilla varia*, gaffelmure, *Potentilla bifurca*, krustistel, *Carduus crispus*, piggtistel, *C. acanthoides*, kranssalvie, *Salvia verticillata*, gull-lusern, *Medicago falcata*, luktvikke, *Vicia tenuifolia*, *Allium rotundum* og noen eksemplarer av floghavre, *Avena fatua*. På taket av den vesle bygningen på brygga sto et eksemplar av en busthirse, *Setaria*, som kunne være stor busthirse, *S. italica*. Nede på plassen ble det også sett et knippe med hvite småklokker, *Campanula rotundifolia* f. *alba*.

Turen til Union ga svært dårlig resultat, og ingen "imponerende" arter ble registrert siden turlleder her ikke møtte fram. To deltagere dro til Bakkestranda og fant en fin forekomst av kjempe-søtgras, *Glyceria maxima*.

FLÅBYGD I NOME 6. SEPTEMBER 1987

Denne søndagen var det tillyst ekskursjon til Flåbygd i Nome, et nytt og interessant område for TBF. Men sommeren -87 fornektet seg ikke. I tråd med værmeldingen regnet det ikke med måte, og det ble rekordliten deltagelse. To - 2- var vi som møtte fram på Ulefoss kl. 10.00, og to var det som forsøkte å gjennomføre turen.

Imidlertid, før vi nådde Ulefoss, obeserverte vi en uvanlig blåfarge i veikanten (NL 216 667). Det viste seg å være honningurt, *Phacelia tanacetifolia*. I rikelige mengder sto den på begge sider av den nylig omlagte veien der den passerer det nå nedlagte steinknuseriet.

Ankommet Flåbygd gjorde vi et mislykket forsøk på å trenge gjennom den første bekkekløften (ML 990 766) og dra oss nordøstover. På østre kanten av bekkekløften, med 40 - 50 meters loddrett stup på begge sider ned mot bekken, så vi to avblomstrede eksemplarer av vaniljerot, *Monotropa hypopites*.

Litt lenger øst var Kvennåa mer gjestmild og dessuten vegetasjonen rikere. Vi så bl.a. myskegras, *Milium effusum*, og kranskonvall, *Polygonatum verticillatum*, under ask, *Fraxinus excelsior*, og alm, *Ulmus glabra*.

Siden fortsatte vi mot Kilen og gjorde forgjeves forsøk på å finne lokaliteten av finnmarkspors, *Ledum palustre*.

Hjemturen gikk via Seljordvannets vestsida og sørover, - mens regnet fremdeles rant i strie strømmer.

Karl Sigurd Eriksen

SOPPTUR TIL LANNER 13. SEPTEMBER 1987

Soppturen gikk i strålende vær med 5 store og to små frammøtte ved Rønningen nesten øverst i Lillegårdskleivene. Turen gikk inn dalsøkket og opp på en topp like nord-øst for Rønningen. Siden turlederen ikke møtte fram, ble det hele lagt opp nokså løselig hva sopp angikk. Nå var terrenget som ble valgt, heller ikke av det beste, og i tillegg var det lite sopp å finne. Vi fant en liten håndfull av kantareller og forsøkte oss på litt sopp av forskjellig sort. Vi fant en merkelig geleklump som, etter å ha blitt delt, viste seg å være en vanlig stanksopp (*Phallus impudicus*) på et tidlig utviklingsstadium. Det vi fant av sopp ellers var skarpe og brennende riskearter og flere kjukearter. Ellers kjente vi igjen gulkorallsopp (*Ramaria invalii*).

En hønehauk fór forbi oss på oppturen og vitnet om at det er liv laga også på fuglesektoren i Grenland.

Det som ellers gledet mest i botanikken, var mengder av skogsvingel (*Festuca altissima*), myskegras (*Milium effusum*), blåmunke (*Jasione montana*) og en pen bestand av vårbendel (*Spergula morisonii*). Rundskuet fra toppen var en opplevelse i det fine været, og vi beundret en rolig svevende musvåk over åsene bortenfor, mens en nøttekråke flakset forbi med hese kraks som en slags kontrast.

Roger H.

GJENNOM SØRNORGES FJELLSKOGER 21. OKTOBER

28 stykker var møtt fram for å høre Børre Aas som til daglig arbeider ved Geografisk institutt på Blindern i Oslo. Emnet for foredraget var "Sør-Norges fjellskoger".

Børre Aas viste først en god del overheads og seinere slides som illustrerte de forskjellige skogbeltene vi har hatt for bjørk, furu og gran. Etter istida hadde vi perioder med kaldere klima, og vi hadde lave skoggrenser. I varmeperioden fra rundt 8000 år til ca. 3000 år f.Kr. var bjørkebeltet vesentlig høyere enn i dag. Furu er vesentlig mer holdbar og brytes ikke så lett ned som bjørk. Man vil derfor også finne vesentlig mer furustokker i høytliggende fjellområder, stokker som har holdt seg godt. Disse vitner om tidligere høytliggende fjellfurskoger. Det er funnet furustammer i myr på 1276 m.o.h. med en alder på 8600 år. I Telemark har det vært foretatt arkeologiske utgravinger i fjellet med påvisning av store stokker som er tatt fra myrområder og benyttet til husbygging. Grana har spredd seg østfra for ca. 2500 år siden. Gran er en konkurrent til bjørka i fjellet. Grana vil sannsynligvis fortrenge bjørka da gran er mindre lyskrevende men mer langsomt voksende tresort. Gran holder også høyere skoggrense enn furu.

Børre Aas tok også for seg snøtyngden og bjørkebeltets utseende og fortalte en del om måling av snøbevegelsen i bjørkeliene.

De tilstedeværende fikk en god innføring i arbeidene som er gjort og som gjøres omkring studiene av tidligere og nåværende skog i fjellområdene i sør og nord i landet.

Bjørn L.

JEG VELGER MEG...

9. NOVEMBER

Tema for kvelden var "Jegvelger meg..!"

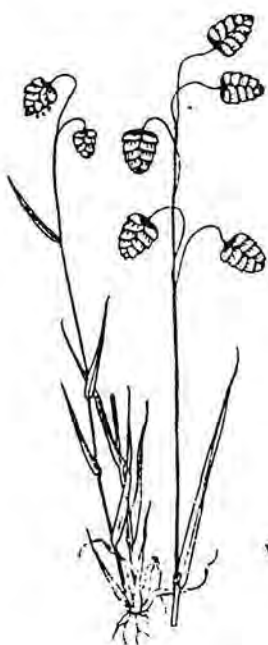
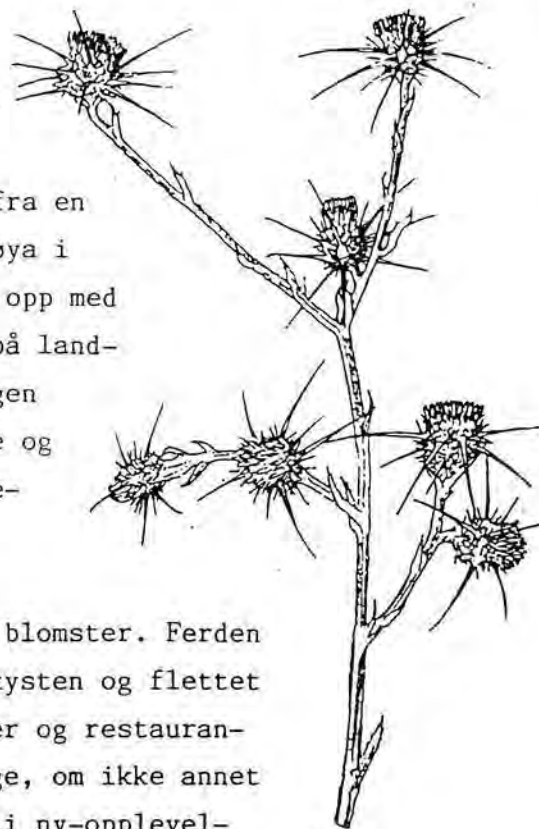
Øyvind Skauli startet opp med en Kreta-reportasje fra en tur han og Aslaug hadde hatt sist vår. De besøkte øya i overgangen april-mai. Denne våren hadde øya vartet opp med mye nedbør, og dette hadde tydelig satt sitt preg på landskapet som rant over av frodighet. Øyvind har en egen evne til å få vist menneskene oppe i alt det grønne og blomstrende, og vi kunne glede oss over hverdagsøyeblikk med mennesker i sine omgivelser, trivelige landsbyidyller og smilende barn.

Det vekslet mellom blomstrende bilder og bilder av blomster. Ferden startet med utgangspunkt i en landsbyidyll på nordkysten og flettet seg gjennom kretisk natur uten særlig besøk på barer og restauranter. Noen av artene underveis ble gjenkjent av mange, om ikke annet hva slektskap angikk, mens mange av artene måtte bli ny-opplevelser for de fleste. En blåblomstret snylterot, *Orobanche*, kunne ha vært en *O. ramosa*, mens frodige busker av blomstrende *Cistus* er fjerne og ukjente arter. Veikantene i Syden er av en annen karakter enn våre hjemlige hva artsutvalget angår, og her fikk vi se både en rosa geit-skjegg, *Tragopogon porrifolius*, og en gul gaukesyre, *Oxalis pes-caprea*. Den lyste opp i den karakteristiske røde jorda. *Gladiolus communis* vokste i veikantene hvor svartekledte menn med tykke "leggings" kanskje var et resultat av stikkende kratt i alle omegner. Vi fikk se et eldgammelt Johannesbrødtre, med "gamle smilerynker" i barken, og klinte, *Agrostemma githago* på beitemarker. Den blå formen av nonsblom var et fargesterkt syn.

Det er forunderlig å se hvor artrik og blomstrende et tilsynelatende tørt og grunt jordsmonn kan være. Her sto plantene stedvis med rotfeste i dyp

sand eller rett ut av tørre berget. *Carpobrotus acinaciformis* er en slektning av vår middagsblomst, og opp av det flate tuene på stranda dukket en gammel kjenning opp: stradtorn, *Eryngium maritimum*.

Med snøkledte fjell som bakgrunn ble det fulgt opp med vortemelk, *Euphorbia*, i buskformer og merkelige orkidéer som f.eks. en *Serapias* som kunne være en *laxiflora*. De som hadde besøkt Öland kjente også igjen kløverert, men denne gangen var den dyp rød, *Tetragonolobus purpureus*. En bulmeurt liknet *Hyoscyamus albus* og sto godt til etterfølgende gule *Cistus*-blomster. En ny *Serapias*-art kunne være den stør-vokste *S. cordigera*. Vi dro kjensel på brunkløver, *Trifolium*

spadecium også. Så sto orkidéene i kø, og det ble vanskelig å holde orden. En lys rød *Orchis* kunne være en *anatomica* eller en *boryi*. En gul og hvit *Orchis* var trolig en *O.pallens* eller en form av *provincialis*. Av flueblomster, *Ophrys*, fikk vi se noe som liknet mye på *O.scolopax* og en som kunne minne om *O.fuciflora*. *Ophrys lutea* var i alle fall sikker.

Ellers kunne Øyvind berette om matpakkedag til "Palmelandsbyen", om frodige hager fulle av gullkrager og sjeldne fuglearter som pirol og rødpannevarsler. En pigget knoppurt ble gjenkjent som *Centaurea solstitialis*. En *Ophrys* i gult og brunt var trolig *O.sphegoides*.

Bjørn Lervik tok oss med på tur til Finnmark, en tur han og Nina var på sist sommer. Også her fikk vi oppleve noe utenom det vanlige med fuglefjell og frodige rasmarker og hyller under disse. Kontrasten til Kreta er stor. Silkenellik, *Dianthus superbus*, var ny for de aller fleste der den sto på fuktige hyller i lag med rosenrot, *Sedum roseum*. Skiferberga i områdene rundt Ekkerøya var frodige, og det er sjelden å se slike mengder av jåblom som her.

Under hyllene, der fuglegjødsla landet, fikk vi se bestander av balderbrå som vi vel sjelden ser. Det lå som en hvit brem langs hyllene, og her og der var de kantet av en rød bord av geitrams, *Chamaenerion angustifolium*. Storveronika fikk vi også se i tette bestander, noe "tilårskommen" ut på sommeren.

Ferden gikk videre langs kysten mot Vardø og videre fram til Hamningberg.

Vi fikk stifte bekjentskap med bleiksoete, *Gentianella aurea*. Ved Tana kunne Bjørn vise fram kraftige eksemplarer av nyserot, *Veratrum album*, en art som kan bli opptil 1,5 meter høy. Vi fikk se reinsdyr ved Varanger og besøkte St. Georgs-kapellet til skoltesamene ved Neiden. Til slutt havnet vi ute ved veiens ende så langt vi kunne komme mot øst og russergrensen.

Ulf Vege var den neste som viste bilder, og denne gangen havnet vi i Troms.

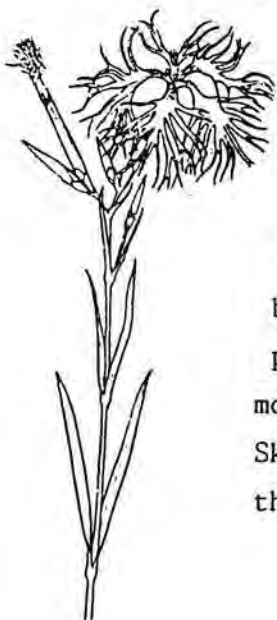
Vi startet på Senja med utsikt over Ånderdalen. Herfra dro vi til Reisadalen

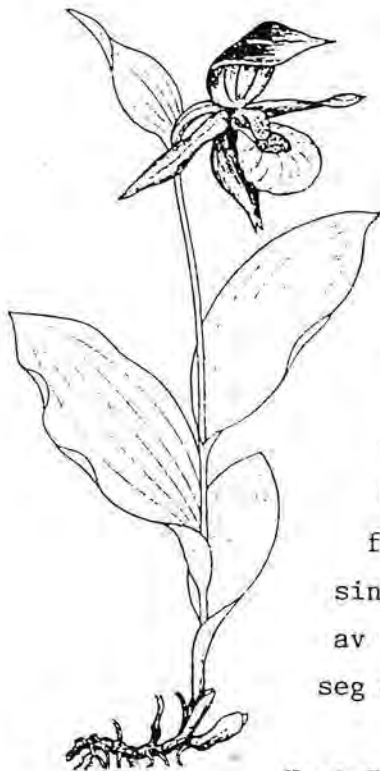
som er en meget frodig dal. Balsfjord var neste stopp med

en "foss" av løst hengende rødsildre, *Saxifraga oppositifolia*.

Her kunne vi også glede oss over Ulfs praktfulle bilder med mer vanlige arter som myrfiol, *Viola palustris*.

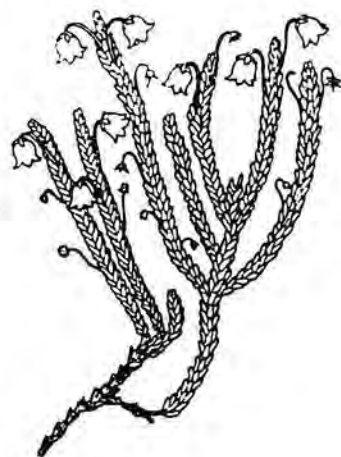
Enga full av løvetann var et blinkskudd. At gulveis, *Anemone ranunculoides*, går langt mot nord visste vel de færreste. Ulfs bildeserie var en eneste sammenhengende opplevelse med det ene praktbildet etter det andre. Tromsøpalmer, *Heracleum laciniatum*, mot Lyngsalpene var et praktfullt skue. Vi passerte Storfjord og Skibotn som er flotte botaniske områder. Her sto strandskolm, *Lathyrus maritimus*, med uvanlige røde farger. Oppe i Skibotndalen

fikk vi møte gulmjelt, *Astragalus frigidus*. Her står også en kalkfuruskog med marisko, *Cypripedium calceolus*, i tusener av eksemplarer. I disse traktene fikk vi også se høyfjellet gå helt ned i fjæra med "drømmen" lapprose, *Rhododendron lapponica* i strandsona. Blant rynkevier, *Salix reticulata*, sto bleikmyrklegg, *Pedicularis lapponica*, og fjelltettegras, *Pinguicula alpina*. Over store områder lyste reinroseheiene, *Dryas octopetala*, imot en med lapprosor og kantlyng, *Cassiope tetragona*. Hist og her blomstrer fjellpyrd, *Diapensia lapponica*, tidlig som ellers som sitt følge lapprosa. En vier ble avslørt som myrtevier, *Salix myrsinites*. Ulfs bilder var av meget høy kvalitet, og hans utvalg av motiver fikk forsamlingen bare til å sukke for så å glede seg over vårt lands omvekslende natur.

Karl Eriksen fulgte opp noen glimt fra sommerens utflukter, og han startet med Dilsdalen, sneiet innom Homborsund og fortsatte med "hermetiske blomster" fra drivhusa på Blindern og Tøyen. Vi fikk også glimt fra fin-vårs-turen til Skåtøy før han brakte oss til fjells via en fjellok, *Cystopteris montana* og en fint rosa lodnebergknapp, *Sedum villosum*. Auskrinneblom, *Cardaminopsis petraea* og rosekarse, *Braya linearis* i Bøverdalen var kanskje ikke alle så kjent med, i alle fall hva den siste angår. Artsutvalget med blomstrende blåbær, liljekonvall og hegg ga ikke altfor sterk følelse av å være høyt til fjells, men bildene var tatt i over 1200 meters høyde. Også Karl fikk med seg godarter fra fjellet, og det kan nevnes reinrose og brudespore, *Gymnadenia conopsea*. Mer forunderlig var kanskje en flangre så høyt til vårs. Var det rødflangre, *Epipactis atrorubens*? Blomstrende fjellpestrot, *Petasites frigidus*, er ikke av det man ser til vanlig, og så langt opp i fjellheimen kan man også støte på mogop, *Anemone vernalis*. Ferden gikk videre over mot Vestlandet med et langt mer karrig landskap. Aurlandsdalen er likevel verdt en tur. Den er ikke så vill som man skulle tro, og det finnes alltid noe av botanisk interesse å glede seg over. Dessuten er det nå lagt en fin vei gjennom dalen, noe som gjør den lett tilgjengelig. Herfra fikk vi et bilde av en av de småvokste i fjellet, seterarve, *Sagina saginoides*. I dryppende overheng fant Karl bekkesildre, *Saxifraga rivularis*, og en idyll plukket han opp i ei sammenrast gammel seterbu fylt av blomstrende tyrihjel, *Aconitum septentrionale*. Karls årskavalkade ble avsluttet med bilder fra Tufte i Skien hvor snyltetråd, *Cuscuta europaea*, Risør med sjøfartsmuseet og bilder av gamle ballastmerker.

Priscilla Hansen valgte å minnes fem år med TBF, og hun gjorde opp sitt regnskap på en måte som kalte på humøret. Hun startet med å fortelle om sitt første møte med TBF på Jarseng hvor alle noterte plantenavn var glemt da hun gikk til bilen. Løsningen var så et fotoapparat. Ölandsturen ble nesten frustrerende med alt det nye, men hun gledet seg over valmuene i veikantene og over det

årets siste våradonis ved Mörbylilla. Det skulle gå fem år før hun møtte den igjen, nå på Gotland. Hun forundret seg over botanikerne som vandret i timevis over alvaret for å se noe hun første trodde var en grasløk, men som siden viste seg å være en *Allium strictum*, en art som inntil nylig hadde vært ukjent for Öland. Men, fortalte hun, det hadde

begynt å skje noe, for hun begynte snart å spandere bilder på både gras og frytler. Hennes betraktning over selv å finne og kjenne igjen i floraen en ny art var skjønn. Hvor ofte kan en "kjenner" nettopp ødelegge den gleden det er selv å finne og bestemme en ny plante.

Hun mintes hvordan hun hadde falt i staver over korallrot i Rauland og over brunkløver og vadderot på hjemvei fra TBF-tur. Hun gledet seg over minnene fra møtene med den ørlille høyfjellsklokka, *Campanula uniflora*, på Knutshø og blomstrende fjellkarse, *Cardamine bellidifolia*. Store opplevelser lå det også i tuer med norsk malurt, *Artemisia norvegica*, og veikantsugraset fjellkurle, *Chamorchis alpina*, ved asfaltkanten ned Drivdalen. Hennes kanskje aller største opplevelse, fortalte hun, var praktturen til Hjartdal med enger fulle av søstermarihand, *Dactylorhiza sambucina*. Men også varme timer på Stråholmen ved Kragerø var gode, selv om strandkålen var avblomstret. Den hadde hun nå fått se siden, og hun undret seg over at noen kunne kalle den for "kål".

Priscilla vandret videre i minnene med lodnemjelt, *Oxytropis pillosa*, på Gotland og fjelldronningen nedover fra Gausta. Sprang i tid og avstand ga oss følelse av at det har skjedd mye omkring TBF.

Skuffelser hadde det også vært. Vårt besøk til Flatdal etter gulveis hadde ikke gitt resultater så seint på sommeren, men det ble oppveiet av en Sverigetur året etter. I finstasen falt hun til sine reisevenners forundring på kne blant fint blomstrende gulveis og knipset i vei.

Her fikk hun også vist oss at finnmarkspors, *Ledum palustre*, et verdt et bilde. Hun ergret seg over at Gotlands kystfrøstjerneform, *Thalictrum minus* var. *kochii* var "glemt" i farten, men vartet i stedet opp med en vakker fjellfrøstjerne som en fin erstatning.

Så var det dette med gjenkjennelsen igjen. Til Pisa og Italia, på veiene til Milano gikk ferden over Appenninene forbi mengder av spennende blomster og få muligheter til å stoppe. På toppen ble det stopp, og her sto julerosearten *Helleborus foetidus*.

Vi fikk glimt fra Ny-England i høstfarger hvor det meste av sukkerlønn og rødlønn hadde mistet bladverket sitt. Vi ble med på besøk til en botanisk studiehage etter Will Curtis. Gul lerkespore ble gjenkjent her. Noe av det mest forunderlige her var de såkalte "pitch-plants" eller fluefangerplanter. Disse hører til de såkalte *Sarracenia*-artene som har kanneliknende blader hvor insektene sklir ned i et hulrom og omkommer i en "magesaftaktig" væske. Vi fikk se *Gentiana clausa* og en vakker *Lobelia*-art kalt *L. cardinalis*, i sterke røde farger. Hagen inneholder mange slags biotoper, og Priscilla undret seg over hvordan man i dette området klarte å få til en biotop med ørkenplanter. Som siste bilde på denne årsmøteperiodens siste møte, fikk vi beundre vår egen lille *Listera cordata*, småtvebladet.

Priscillas innslag var både morsomt og fargerikt, og det var dessuten all grunn til å tenke seg om for alle dem som ødelegger gleden over selv å få kunne lete seg fram til opplevelser som å finne en art og ta den opp i ens egen opplevelse. Det er kanskje de største gledene og minnene fra ens vandring ute i vår allsidige natur.

Roger Halvorsen

INNHold.

ÅRSBERETNING.1987.....	s. I-II
Årsmøtet 1986.....	s. 1
Plantegeografi i Telemark.....	s. 3
Langøya.....	s. 5
Makaronesia.....	s. 6
Lifjell.....	s.12
Gotlandskveld.....	s.15
Ölands natur og miljø.....	s.16
Tur til Blindern og Tøyen.....	s.18
Blåveisblomstringsturen.....	s.21
Bjønnnes i Bergsbygda.....	s.22
Homborsundturen.....	s.23
Åsterud og Skifjell.....	s.25
Langøyaturen.....	s.25
Luksefjellturen.....	s.26
Sommerekskursjonen til Gotland.....	s.27
Starrture i Grenland.....	s.35
Seinsommerturen til Skåtøy.....	s.37
Søk etter huldreblomst.....	s.38
Adventivfloraen.....	s.39
Flåbygd i Nome.....	s.40
Soppturen til Lanner.....	s.40
Gjennom Sør-Norges fjellskoger.....	s.41
Jeg velger meg.....	s.42

